

आराधना

महात्मा बहुउद्देशिय शिक्षण संस्था

मनोहराव कामडी महाविद्यालय

चितणवीसपुरा, नागपूर

२०२०-२१

Our Inspiration

LATE MANOHARRAO KAMDI **Founder**

Our Inspiration- Late Manoharrao Kamdi.

The great visionary and academician late Shri Manoharrao Kamdi's honest objective was to propagate education to the masses of the underprivileged section of the society. With this in aim, he established this college in the year 1984. The college since its inception strives hard to provide quality education to the poorest of the poor in an affordable fee structure. The society Mahatma Bahuudeshiya Shikshan Sanstha still focuses on the quality and quantitative upliftment of the poor students and has kept the dream alive. The college, today, is an educational edifice of transformation, in its gradual step towards excellence offering a variety of courses in Arts and Commerce at UG Level.

It is now our responsibility to nourish the tradition and mould the students to be ideal citizens and committed achievers in life, to face the challenges of the ever changing world and stride ahead confidently. It is certain that we will lead with our inspiration in dazzling colours accompanied with strong will and collective action.

ACTIVITIES AT A GLANCE

Inauguration Ceremony of YUVARANG Program.

Lightening lamp by Principal, Dr. Usha Sakure at Inaugural Ceremony of YUVARANG

Intercollegiate Carrom Competition Conducted Under YUVARANG

Participating in Intercollegiate Shot Put Under YUVARANG

Prize Distribution in YUVARANG Sports Event.

Book Exhibition Organized Under YUVARANG

Mahatma Bahuddeshiya Shikshan Sanstha's
MANOHARRAO KAMDI MAHAVIDYALAYA

Accredited by NAAC, Bangalore

(ARTS & COMMERCE) JUNIOR & SENIOR COLLEGE

Chitanvispura, Mahal, Nagpur - 440032

Ph.: 2761879 Principal Resi. 9765800011 E-mail: manoharraokamdi@gmail.com

Programmes conducted for the session 2020-21			
Sr. No.	Date	Description	Name of Department
1	14/06/2020	Online E-Quiz on English Language and Literature.	Dept. of English
2	25/06/2020	Webinar on the topic "Every Mind Matters"	Psychology cell
3	25/06/2020	National webinar on the topic "Educational and Social Challenges in perspectives of Covid 19"	Dept. of Sociology
4	28/06/2020	Online E-Quiz on Covid-19 Pandemic.	Dept. of History.
5	10/07/2020	National Webinar on the topic "Myths & Mythologies in India English Novels".	Dept. of English
6	21/07/2020	Online National Level Essay Competition "effects of Covid-19 Pandemic."	Dept. of English.
7	24/07/2020	Report on One day English Webinar on the topic "Exploring Indo-Caribbean Diasporic Literature: Going Beyond the Canons"	Dept. of English
8	27/08/2020	Mahatma Bahuddeshiya Shikshan Sanstha's Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya' organised founders day.	IQAC
9	4/11/2020	Dr. Usha Sakure delivered a guest lecture on the topic "The Builders" under collaborative teaching and learning activity for students under the banner of RS Mundle Dharampeth Arts and Commerce college, Nagpur.	
10	25/11/2020	Online Personality Development Program Inauguration by Dr. Pronoti Chakurbhuty	IQAC under Value Added Courses
11	25/11/2020	Guest lecture by Dr. Usha Sakure on the topic " Introduction to Personality Development"	IQAC under Value Added Courses
12	26/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Yugal Rayulu on the topic "Tackling Adversities"	IQAC under Value Added Courses
13	26/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Dipti Jain on the topic " Peer Pressure and Stress Management"	IQAC under Value Added Courses
14	27/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Jyoti Patil on the topic "Towards Better Tomorrow"	IQAC under Value Added Courses
15	27/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Ms. Rinki Moolchandani on the topic "Branding Yourself"	IQAC under Value Added Course

16	28/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Sarita Agrawal Rai on the topic “ Effective Public Speaking”	IQAC	under Value Added Courses
17	28/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Renuka Roy on the topic “ How to write a Bio-Data”	IQAC	under Value Added Courses
18	30/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Sujata Chakravorty on the topic “ Leadership Qualities”	IQAC	under Value Added Courses
19	30/11/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Ghizala Hashmi on the topic “Interview Techniques”	IQAC	under Value Added Courses
20	01/12/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Savita Deogirkar on the topic “ Motivating yourself for successful person”	IQAC	under Value Added Courses
21	01/12/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Pranjali Kane on the topic “ The Role of Language in Emotional Intelligence”	IQAC	under Value Added Courses
22	02/12/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Madhavi Moharil on the topic “Time Management”	IQAC	under Value Added Courses
23	02/12/2020	Online Personality Development Program, guest lecture by Dr. Leena Chandnanai on the topic “Believe in Yourself”	IQAC	under Value Added Courses
24	03/12/2020	Online Personality Development Program, Guest lecture by Dr. Humera Qureshi Communication Skills	IQAC	under Value Added Courses
25	03/12/2020	Online Personality Development Program, Guest Lecture by Dr. Prabhjyot Kaur on the topic “ Positive Attitude”	IQAC	under Value Added Courses
26	04/12/2020	Online Personality Development program, Guest lecture by Dr. Nandita on the topic Types of Communication Skills.	IQAC	under Value Added Courses
27	04/12/2020	Online Personality Development program, Guest lecture by Ms. Namrata Babhulkar on the topic “ Memory Strategies”	IQAC	under Value Added Courses
28	05/12/2020	Online Personality Development program, Guest lecture by Dr. Meenakshi Wasnik on the topic “ Strengthening Weaknesses”	IQAC	under Value Added Courses
29	05/12/2020	Online Personality Development Program, Guest lecture by Dr. Kanchan Joshi on the topic “Communication skills”	IQAC	under Value Added Courses
30	06/12/2020	Online Personality Development program, Guest lecture by Mr. Sachin Chapke on the topic “Better version of yourself as a responsible citizen.”	IQAC	under Value Added Courses
31	06/12/2020	Online Valedictory program of Personality Development.	IQAC	under Value Added Courses
32	19/12/2020	Guest Lecture Delivered by Dr. Meenakshi Wasnik, Dept. of English, Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya, Nagpur. on “Prefixes and Suffixes” at P.W.S. College, Nagpur.		
33	04/01/2020	Savitri Bai Jayanti was conducted under National Personalities and Celebrations Cell	IQAC	
34	12/01/2021	Online Essay Competition on Swami Vivekanand Jayanti	NSS	

35	28/01/2021	Online Webinar on Marathi Bhasha Sanvardhan Pandharwada. Guest lecture by Dr. Gayatri Tajne on the topic” “Mi ani Majhi Bhasha”	Dept. of Marathi
36	16/02/2021	Dr. Usha Sakure, Principal, Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya Organised an Online poets meet under the banner of iSPELL, Vidharbha Forum.	
37	16/02/2021	Dr. Meenakshi Wasnik, Dept. of English, Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya delivered an Online poem recitation on “Corona Virus” under the banner of iSPELL, Vidharbha Forum.	
38	19/03/2021	Report on Webinar conducted by Student Development Cell “Students and Gender Sensitization”	IQAC
39	10/03/2021	Webinar conducted by women cell on the topic “Redefining Gender in Changing Times”	IQAC
40	20/03/2021 to 03/04/2021	Online teaching for B.A. Semester II Compulsory English conducted by Department of English by Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya in Collaboration with Rajkumar Kewalramani Mahila Mahavidyalay, Nagpur, Vasanttrao Naik Government Institute of Arts and Social Sciences, Nagpur. Mahila Mahavidyalaya, , Nagpur. R.S. Mundle Dharampeth Arts and Commerce College, Nagpur. J.M. Patel Arts, Commerce and Science College, Bhandara.	
41	17/04/2021	Guest Lecture was conducted by Dept. of Political Science on the topic “Educational thoughts of Mahatma Phule”.	
42	19/04/2021	Guest Lecture was conducted by Dept. of Political Science on the topic “B.R. Ambedkar’s Idea of Democracy”	
43	05/05/2021 to 21/05/2021	Online Course of B. Com Semester II Compulsory English conducted by Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya, Nagpur in collaboration with R.S. Mundle Dharampeth Arts and Commerce College, Nagpur, Santaji Mahaviyalaya, Nagpur and Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya, Nagpur	
44	21/05/2021	Terrorism and Violence Protest day. Collective pledge was taken by students and teachers on this day.	NSS
45	11/06/2021 to 23/06/2021	Online Course of B.A Semester II, Compulsory Marathi conducted by Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya, Nagpur in collaboration with Bar. Sheshrao Wankehde College of Arts and Commerce, Nagpur.	
46	19/06/2021	Webinar was conducted on “World Reading Day”. The topic “A Room Without Books is like a Body without Soul” delivered by Dr. Deepti Jain Thakre. Book Review Competition is conducted under Student Development Cell.	IQAC
47	21/06/2021	International Yoga Day is celebrated under NSS. A guest lecture was delivered by Ms. Santoshi Soni, Yoga Trainer. Yoga Demonstration was given by Vrushank Raghtate.	NSS
48	26/06/2021	An online Slogan and Poster Making Competition is conducted on International Day against Drug Abuse day.	NSS
48	11/07/2021 to 18/07/2021	National level 8 day Quality Improvement Program on “National Education Policy 2020: India’s Education 4.0 for Futuristic Growth’ in Collaboration with five reputed colleges of Nagpur	IQAC

आराधना

EDITORIAL BOARD

- Editor in Chief - **Dr. Usha Sakure**
- Editor- English Section - **Dr. Meenakshi Wasnik**
- Editor- Marathi Section - **Dr. Kavita Lute**
- Editor- Hindi Section - **Prof. Arvind Dhanvijay.**
- Cover designed by - **Prof. Sachin Chapke**
- Published by - **Principal,
Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya,
Chitnavispura, Mahal, Nagpur.
Pin-440032.**
- Email - **manoharraokamdicollege@gmail.com.**
- Phone Number - **9765800011**
- Designed &
Printed by - **Prop. Nandkishor Chopkar,
Desh Sewak Mudran,
Ganeshpeth, Nagpur.
M. 9881744031**

VISION

- ★ To provide conducive atmosphere for fostering all round development of the students through affordable education.
- ★ To ensure that one's birth and social status can never be an obstacle in acquiring knowledge.
- ★ To facilitate the rays of knowledge and value based education amongst the disadvantaged learners through motivation and guide them to the new patterns of learning and sharing knowledge.
- ★ To inculcate civic awareness and environmental sustainability in the students to become socially responsible citizens.
- ★ In a nutshell our vision is to lead our students through the portals of knowledge and getting them empowered as we believe “Education is Knowledge, Knowledge is Power.”

MISSION

- ★ Our mission is to empower the students and to spread the light of knowledge and imbibe the vision beyond, through education which is meaningful and purposeful.
- ★ To guide the students, to become efficient and self reliant, so as to steer them to provide better job opportunities and self employment.
- ★ To impart quality education amongst the underprivileged section of the society from nearby areas and encourage the feeling of self worth in them so as to face the challenges of the ever changing competitive world.
- ★ Our mission is to empower the students to be achievers and responsible, committed individuals with humane values, so that they are assets to the family society and the nation.

OBJECTIVES

- ★ To imbibe the values of hard work, dedication and perseverance to enable the students to become enlightened citizens.
- ★ To inculcate not only the training of the intellect but also the refinement of the heart and discipline of the spirits.
- ★ To mould the students into responsible and humane citizens.
- ★ To get the students acquainted with the new emerging trends in the teaching learning process.

★ ★ ★

Message from our Chairman ...

Dear Students,

We do not believe in hollow horizons, we believe in exposure. Keeping this view in mind we are pleased to announce that our students are encouraged to widen their knowledge base and study beyond the confines of the syllabus. I am happy to pen my views for the annual college magazine which it seems is the extensive hard work of the students as well as the faculties. I am pleased to note that this institute continues to strive towards its goal to provide value education to the masses of less privileged section of the society.

Our college is an institution which aims at the complete development of the students and moreover our trained faculty ensures that the students are given every possible support in all their endeavors and academics. Education is the most powerful tool to bring desirable changes in our personality and also to bring positive changes in our life. It is the only medium which enables you to move from darkness to brightness. Education is not mere accumulation of facts it is the preparation of life itself. It develops the personality of the students, moulds their characters and develops mental skills to help them cope with the problems and challenges of the complex world of today.

Our institute has embarked upon this initiative and tried to uphold and enhance the quality which delights me. This is commendable and appreciative in the sense that this magazine will prove beneficial to those who read it and will enlighten them on various issues. I believe that through the contributions and associations of the students and teachers this magazine will have more scope to improve in future and will scale greater heights through its qualitative articles. I would like to express my deep felt gratitude and profound appreciation to the entire editorial team for their contribution and hard work to make this magazine a worthwhile experience. I earnestly hope and trust that all of you together will work with sincerity, honesty and dedication to contribute to make this world a better place to live in.

I wish all the best.

Happy Reading.

Shri Mahadeorao Kamdi

Chairman.

Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya. Nagpur

Message from the Secretary ...

Dear students,

As we all know Education has always played an important role in the life of man, has gained lots of importance in the present time because it determines the success today. The current development has brought forth a variety of new avenues, fields, areas and opportunities which is an ideal situation for those who want to work hard for self satisfaction and high earning.

I am glad to note that Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya and its team is bringing out its annual magazine *Aradhana* 2020-21. I appreciate the far sighted vision and concentrated efforts being put in by all the staff members to materialize our dream of an institution to cater to the needy students so that they can acquire modern and democratic thoughts to attain a well balanced personality. The importance of education for growth and development of the country is well recognized so that the students are able to face the challenges boldly and think innovatively.

The aim is to make them successful not only in life, but also to make them conscious of their duties and responsibilities towards their fellow citizens. We believe that education should enable the students to soar high, morally, socially and spiritually. We need to believe that our students need to learn that the secret of success and contentment lies in discovering one's strength as well as limitations, enabling each person to grasp and appreciate the individuality of others and discover one's own self, through an inner journey whose milestones are knowledge, introspection and humility. There is therefore, every reason to place a renewed emphasis on the humanistic dimensions.

I believe that the students are the touchstone by which the progress of a nation is measured in today's time. As the country stands proud on the brink of an exciting future, the student is as important as anything else. We aim to lend a gentle guiding hand so that our students recognize their inner potential and grow. We stress much importance on extracurricular activities so that the students are supported and helped in every way to develop their talents in all fields in our youth, during their education, is a finely ingrained attitude of service before self. I am happy to know that our college is trying to radically transform the whole set of educational practice. I congratulate the staff members for this special endeavor and send my felicitations especially to the editorial team for bringing out this issue of the magazine and the students to autograph their work with excellence. I wish all the best and pray to Almighty to bless us for the noble cause of education.

Smt. Vanmalatai Kamdi
Secretary
Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya, Nagpur.

From the Principal's desk ...

Dear students,

“We cannot always build the future for our youth, but we can build our youth for the future.” - Franklin D Roosevelt.

These words by Franklin Roosevelt perfectly describe our aim. We have to always think about the future. Education provides us knowledge of our society and environment, and hones our skills to change them for better. Beyond providing a sound education, we wish to provide our students a holistic learning experience. We have realized that the future is abstract and unknown and youth today is more puzzled and confused due to the present pandemic Covid 19, which has made things worst and uncertain. But one has to move on; however difficult the time may be.

Education today is not the process of gaining information. Any willing person can have access to immense data information now days through different websites and e based platforms. But can information be transformed into knowledge without education? Only education can train us to interpret different issues and events in our lives. We can learn not only through text books and the lessons, but from our teachers, gurus and mentors who guide us on how to read these books, through hands on training and experiences.

I am very happy to see the works of the students through their writings and most of the articles are based on the pandemic Corona virus, which shows that they are all well aware of the prevailing situations and conditions prevalent in the society and thereby the nation. We support the students in achieving their golden ambitions and also assure of a fruitful and meaningful college life.

Dear students “You are the nation Builders.” You are the masters of technology. You are the agents of change. The whole purpose of education is to “turn mirrors into windows”. Education is the fountain head of growth progress and development in any part of the world. Its contribution has been responsible for the upliftment of the society in shaping the moral fiber of the student community and contributing to the nation's well being by producing the bright minds of tomorrow. It is inculcating the best in every field of knowledge in a more purposeful manner. Our institution is providing all round, relevant and comprehensive education to students in an environment that impresses upon the ethics, values and mutual respect. In order to meet the challenges of life our institute is providing the best to march forward meticulously with goals for the all round development of the students. So Dear students instead of swimming with the tide like a dead fish create your own waves and shine like the stars.

The achievement of the institute could not have been possible without the support of our well wishers. I take this opportunity to thank the staff to have given a concrete shape to this issue of the magazine. The magazine presents the dreams aspirations, thoughts and reflections of the students. These pages are the reflection of these inherent creative talents of the students, which portrays a beautiful vision depicting their emotions and perceptions. We also thank the management of the trust, all our friends and well wishers of the college. As the Principal of the college I anticipate full participation and cooperation to make it possible to transform the dreams into reality.

Best of luck for a very Bright Future.

Dr. Usha Sakure

Off. Principal.

Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya, Nagpur

आराधना

EDITORIAL

The magazine is to be viewed as a launch pad of the students creative urges to blossom naturally. As the saying goes, 'mind like a parachute works best when opened.' This humble initiative is to set the budding minds free, allowing them to roam freely in the realm of imagination, to create a world of beauty in words. The enthusiastic write ups of our young writers are undoubtedly sufficient, to hold the interest and admiration of the readers.

This edition is indeed a pious attempt to make our students shape their creativity and learn the art of being aware, because success depends upon our power to perceive, the power to observe and the power to explore. We are sure that the positive attitude, hard work, sustained efforts and innovative ideas exhibited by our students will surely stir the minds of the readers and take them to the surreal world of unalloyed joy and pleasure. We have put in relentless efforts to bring excellence to this treasure trove.

Henceforth, the Editorial Board of Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya proudly presents its unique creation in the form of the Annual Magazine *Aradhana* for the academic year 2020-21 which serves as a platform to highlight the literary and artistic segment of our Institute. Manoharrao Kamdi Mahavidhyalaya which was started as a degree college three decades ago by Late Shri Manoharrao Kamdi, a great educationist, has gradually raised this institution to a great level.

The magazine committee is glad to note that many of the teachers and the students have evinced interest in the magazine by contributing creatively in the form of interesting literary, science, arts, commerce

articles in Marathi, Hindi and English language.

The College magazine reflects the consolidated efforts of the teachers and the students to contribute articles to the magazine in creative manner. It also exhibits the latest talents of the teachers and the students as story tellers, poets, and essayist and so on. This issue is a treasure of poems, stories, beautiful pictures, and topics related to various branches of knowledge. Moreover, the students have not published their articles ever before in any other sources. Therefore, their creative writings are welcome to *Aradhana* Magazine to encourage the budding talents. The items not only mirror the creative talents of the contributors but also their analytical thinking. The committee deems it an honour to congratulate all of them.

We sincerely hope that the magazine proves to be an enjoyable and useful experience in the hands of both students and teachers of the college. We are also confident that the college Magazine "*Aradhana*" will serve as a source of inspiration for the teachers as well as the students to contribute articles regularly to the magazine in the future.

We, the committee members, express our deep sense of gratitude to the Principal, Dr. Usha Sakure for her constant encouragement and support in the endeavor to bring out the *Aradhana* magazine. We are also thankful to our colleagues for their cooperation. We strongly hope that the magazine will be received well by one and all.

EDITORIAL TEAM

★ ★ ★

CORONA VIRUS

Dr. Meenakshi Wasnik, Dept. of English,

Disaster encroached in every aspect of human life,
Mankind is seen everywhere in grief and pandemic strife.
Midas touch seems failure between Rich and Billionaire,
Owing not to touch each other due to Corona Virus everywhere.
All inventions and technology fail to challenge the minutest virus,
Just imagine how powerful the god's action to punish all of us.
The more globalised and advanced the world seems to arise,
The more it is surrounded with deadly human cries.
Zika Virus, Ebola Virus, Marburg Virus and now Corona Virus,
God knows which new virus in future would attack us.
Nuclear weapon, Chemical weapon and Biological weapon,
All tend to kneel down before the pandemic viral demon.
Nature is trying to teach us something, that we are not known,
O Mankind! You are in lock down, although you are powerfully grown.
Cages made by human to keep birds and beasts abreast,
Now, that you are quarantined, just realize the pangs of the arrest.
History knows that whenever there is wrath of Great Master,
There begin the start-up of life threat and Nature's disaster.
A thought sprouted in mind as how this virus evolved so furious?
My heart echoed, "It's the reflex of nature's harm done by us."
It is said that the beautiful creation of god is Man,
Then, why O God, you have shown this kind of deadly virus span?
O god! You kindly us, love us and adore us,
But your anger is beyond the imagination to us ?
What is the mistake of the entire world's ignorant humanity?
As the virus is drowning the lives into inevitable boats of mortality.
How could all the priest and caretakers of gods give hope to us,
When all the holy books of world warn the mistakes made by us.
No option left for human to stay home with the so called 'Window of the World',
Wordsworth's Nature beauty seems to perish in the quarantine world.
The responsibility of nature's protection doesn't rest to one or few nations,
Remember Newton's philosophy that 'every action has equal and opposite reaction'
Corona Virus in life's challenging circus could no longer rule on human.
Only power of united world can bring change in god's beautiful creation.

COVID - 19

Swati Bagmare, B. Com IInd Semester,

Introduction:

Corona Virus which is commonly called as Covid – 19 is an infectious disease which causes illness in the respiratory system in the humans. It is the new Virus that is impacting the whole world badly as it is spreading primarily through contact with the person.

COVID – 19 was first identified during December 2019 in Wuhan city of China In march 2020, the world Health outbreak a pandemic. COVID -19 is now a Cause of large number of deaths across the world, till now no proper drug as Vaccine has been developed for treatment of this disease, However, clinical, trials and research is being carried an for the development of drug and vaccine.

How does Covid -19 spread?

It spreads from person to person among these in close contact (Within about 6 Feet or 2 Meters). The Virus spreads by respiratory droplets generated from the cough or sneeze of a COVID -19 patient.

Symptoms:

COVID -19 symptoms can be very mild to severe. Some people have no Symptoms. The most common symptoms are fever, dry cough and breathing problem Apart from this symptoms like fatigue Sore throat, muscle pain, and loss of taste or smell can be seen Corona virus patients.

Prevention of COVID -19

- (a) Wash hands regularly with soap or sanitizer.
- (b) Avoid unnecessarily outings on public places.
- (c) Maintain a distance of least 5-6 feet from a sick person or if somebody has symptoms.

- (d) Maintain proper hygiene and cleanliness.
- (e) Cover your nose and mouth while coughing or sneezing.
- (f) Avoid touching your eyes, nose & mouth.
- (g) Wear mask.

Conclusion:

Corona virus is one of the most severe issues that are facing by people around the world. It is necessary as early as possible. So people should stay informed and maintain a good hygiene together. We all can bring an end to this pandemic.

★ ★ ★

Tell me and I forget. Teach me and I remember. Involve me and I learn.

Benjamin Franklin

★ ★ ★

The roots of education are bitter but the fruit is sweet.

Aristotle

★ ★ ★

A good education is a foundation for a better future.

Elizabeth Warren

★ ★ ★

Formal Education will make you a living. Self-Education will make you a fortune

Jim Rohn

★ ★ ★

SWAMI VIVEKANANDA

Vaishnavi Gurnule, B.Com. Vth Sem

Born as Narendranath Dutta on 12th January 1863 in the holy place of Kolkata swami Vivekananda was a great India Saint. He was a figure with high thinking and simple living. He was a great pious leader, a philosopher, and also a great personality with great principles. His eminent philosophical works Comprise of Modern Youth and Raj Yoga. He was a principal disciple of Ramkrishna Paramhansa and was an initiator of Ramakrishna Mission. He thus spent his whole life in the dispersion of the values embedded in the great Indian culture childhood Days.

This excellence was recognized by his Gurus and that was named 'Shrutidhar' by them. He possessed manifold talents and skills comprising of swimming and wrestling which was a part of his schedule. Influenced by the teachings of Ramayana and Mahabharata, he had bottomless respect for religion. 'Pavan Putra' Hanuman Was his ideal for life.

Narendra was a lover of heroism and mystical by nature. Despite of his upbringing in a spiritual family. He owned on argumentative personality in his infancy. His entire beliefs were assisted by on opt rational and judgment behind them. Such a quality made him even put a question on the existence of the almighty. He thus visited several saints and asked each one have you seen god, his spiritual quest lift unanswered until he met 'Ramakrishna Paramhansa'.

Meeting with Ramakrishna Paramhansa and harmonization of Indian culture:

Swami Vivekananda met Ramakrishna Paramhansa for the first the time when the

latter visited his friend's residence in Kolkata. Conscious of the supernatural powers of swami had a deep insight that Swamiji's birth was a boon to mankind for the upliftment of the universe. Fulfilment of his spiritual inquisitiveness made him finally acknowledge Ramakrishna Paramhansa in the figure of his 'Guru'. He was moved from darkness to illumination by his guru. As his deep gratitude and reverence for his Guru made him travel all the four directions for the diffusion of his Guru's teachings.

Swamiji was the heart of everyone by his incredible speech at Chicago by addressing the audience as 'sisters and Brothers' of America.

Others Great blocks of Swami Vivekananda:

His establishment of 'Ramkrishna Math' and 'Ramkrishna Mission' was a sign of 'Guru Bhakti, his sacrifice, austerity and service of the poor and the down trodden people of India. He was also a founder of Belur Math. He spread the message of divinity and the true aim of scriptures. This great patriotic mark of the Mother Earth took his last breath on 4th July 1902 at Belur math. Thus we celebrate his Avtaran Divas 12th January as the national youth Day with great zeal and enthusiasm.

★ ★ ★

"The Highest Education is that which does not merely give us information but makes our life in harmony with all existence"

Rabindranath Tagore

EFFECTS OF COVID – 19 PAMDEMIC

Yutkarsha K Walke, B.A Vth Semester

The Covid-19 pandemic is the defining global health crisis of our time and the greatest challenge we have faced since world was in disaster. Since its emergence in Asia late last year, the virus has spread to every continent except Antarctica.

We have now reached the tragic milestone of one million deaths, and the human family is suffering under an almost intolerable burden of loss.

The pandemic has caused a great health crisis. It also caused an unprecedented socio-economic crisis. Stressing every one of the countries it touches, it has the potential to create devastation social, economic and political effects that will have deep and longstanding scars, UNDP is the technical lead in the UN'S Socio- economic recovery, alongside the health response, led by WHO, and Global Humanitarian Response plan, and working under the leadership of the UN resident coordinator.

Every day, people are losing jobs and income, with no way of knowing when normality will return. Small island nations, heavily dependent to tourism. have empty hotels and deserted beaches the International labour organization estimates that 400 million jobs could mean 800 million people will not be able to meet their basic needs. The big countries are supporting this crisis by donating essential protective medical equipment. As the response evolves, and often assessing the immediate, medium and long term needs, we are moving into the socioeconomic response. Afghanistan's fragile economy and peace process are both threatened by the pandemic and UNDP is supporting expanded social protection for

poor and vulnerable Afghans, such as pensions for the elderly and public works. UNDP recognises the vital importance of small, family owned businesses, and those who depend on them so we are working with policy makers to establish business continuity insurance for hard times. In the Arab states we are working with governments and citizens to deliver essential services, and fight misinformation.

It is mandatory to limit the spread of Covid – 19 and to curtail the potentially devastating impact. We must rebuild trust and cooperation, within and among nations, and between people and their governments. UNDP's support will also help ensure that the responses of individual countries are comprehensive as well as equitable and inclusive, so that no one is left out and countries can continue to make progress in achieving the sustainable development Goals.

While we do this, we must also consider ways to prevent a similar pandemic recurring. In the longer term, UNDP will look at ways to help countries to better prevent and manage such crises and ensure that the world makes full use of what we will learn from this one. Coronaviruses cause illness ranging from the common cold to more severe disease such as middle-east Respiratory syndrome (MERS-COV) and severe acute respiratory syndrome (SARS-COV). A novel coronavirus is a new strain that has not been previously identified in humans. Coronaviruses are zoonotic, meaning they are transmitted between animals and people. Detailed investigations found that SARS-COV was transmitted from civet cats to humans and MERS-COC from dromedary camels to humans. Several known corona

viruses are circulating in animals that have not yet infected humans.

Common signs of infection include respiratory symptoms, fever cough, shortness of breath and breathing difficulties. In More severe cases, infection can cause pneumonia, severe acute respiratory syndrome, kindly failure and even death. Avoid close contact with anyone showing symptoms of respiratory illness such as coughing and sneezing. China alerted the WHO to cases of unusual pneumonia in Wuhan on December 30 on 2020 . Chinese researches said the virus could have spread from and infected animal to humans through illegally trafficked pangolins.

Scientists have pointed to either bats or snakes as possible sources. The WHO declared to virus a pandemic on March 11 and said it was “deeply concerned by the alarming levels of spread and severity” of the outbreak. The WHO recommends basic hygiene such as regularly washing hands with soap and water, and covering your mouth with your elbow when sneezing or coughing. Maintain “Physical distancing” – keeping at least 1 meter (three feet) between yourself and others – particularly if they are coughing and sneezing, and avoid touching your face, eyes and mouth with unwashed hands. Avoid unnecessary unprotected contact with animals and be sure to thoroughly wash hand after contact.

★ ★ ★

Higher Education is confronting challenges like the economy is, about the need for a higher number of more adequately trained, more highly educated citizenry.

Margaret Spellings

THE UNBORN SELF

Our journey together
As mother and daughter
Remained and unfulfilled dream
Strange though it may be seen.
I awaited my birth
With my legs and arms curled up
In your womb
Wishing to see the beautiful world.
But the auspicious day never dawned!
I was denied an access to the world
And was nipped in the bud;
Darkness and doom prevailed.
Mother! You surrendered to the society
Where demons of dowry move
With swords of violence without pity
Preying upon millions and
millions of dove!
I met a cruel fate
Became a victim of hate
Oh, the waste!
The tragic waste!!

Mayuri Chachrekar, BASem. I

A Blessing

The Mother's heart, the hero's will,
The softest flowers' sweetest feel.
The charm and force that ever sway,
The altar five's flaming play.
The strength that leads, in love obeys,
For reaching dreams, and patient ways.
Eternal faith in self, in all,
The light divine in great, in small.
Do these and move than could see,
Today may “Mother” grant to thee.

Pawan Ramteke
B. Com. IV Semester

COVID - 19

Snehal Ganesh Parate. B.A. Vth Semester

Introduction:

The Coronavirus outbreak disrupted life around the globe in 2020. As only other Seder, the Covid-19 pandemic affected education in many ways. Where possible fractional classes are being replaced with books and maters also taken from school various e learning platforms enable interaction between teachers and students and in some case, national television shows or social media platform are being used for education. Some education systems announced exceptional holidays to better prepare for Distance learning. Fortunately there is a range of modern tools available to face the choline of distance learning imposed by the covid-19 pandemic. Using these tools, the modification of contents that were previously fought face to face is easily conceivable. There are however other important tests in the learning process, such as assessment or autonomous learning, that can still be challenging without the direct supervision of teaches.

E-learning has experienced significant change due to the exponential growth of the internet and information technology. Both assessment processes and self-education have been proven of benefit from new e-learning platforms are being developed for tutors to participate in teachers. Even courses that solely offer online contents such as massive often online courses (MOOCS) have also become popular. The inclusion of E-learning tools in higher education that a greater amount of information can be.

Purpose

The aim of this study is to identify the effect of Covid-19 confinement on student's performance.

The main objective leads to the first hypothesis of this study which can be formulated as H1: Covid-19 containment has a significant effect on student's performance. The confirmation of this hypothesis should do discarding only potential side effects.

- (1) Is there any effect (positive or negative) of the covid-19 pandemic on student's performance.
- (2) It is possible to be sure that the covid-19 pandemic is the origin of the different performance (If any)?
- (3) What are the reasons for the differences (if any) in student's performance?
- (4) What are the expected effects of the differences in student's performance (if any) in the assessment process?

★ ★ ★

Thoughts

Our thoughts are causes

You saw a thought,
you reap an action.

You saw an action,
you reap a character

You saw a character,
you reap a destiny

It all starts with a thought.

HEALTH AND DIET

Harshada K Chichghare. B.A. Vth Semester

A healthy diet is one that helps maintain or improve overall health. A healthy diet provides the body with essential nutrition: fluid, macronutrients, micronutrients, and adequate calories.

A healthy diet may contain fruits, vegetables, and whole grains, and includes little to no processed food and sweetened beverages. The requirements for a healthy diet can be met from a variety of plant-based and animal based foods, although a non-animal source of vitamin B12 is needed for those following a vegan diet. Various nutrition guides are published by educate individuals on what they should be eating to be healthy. Nutrition facts labels are also mandatory in some countries to allow consumers to choose between foods based on the components relevant to health.

World Health Organization:

The world Health organization (WHO) makes the following five recommendations with respect to both populations and individuals.

1. Maintain a healthy weight by eating roughly the same number of calories that your body is using.
2. Limit intake of fats. Not more than 30% of the total calories should come from fats. Prefer unsaturated fats to saturated fats. Avoid fatty acids food.
3. Eat at least 400 grams of fruits and vegetables per day (potatoes, sweet potatoes, cassava and other starchy roots do not count) A healthy diet also contains legumes (e.g. lentils, beans), whole grains and nuts.
4. Limit the intake of simple sugars to less than 10% of calorie (below 5% of calories or 25 grams may be even better).

5. Limit salt/sodium from all sources and ensure that salt is iodized. Less than 5 grams of salt per day can reduce the risk of cardiovascular disease.

The WHO has stated that insufficient vegetables and fruit is the cause of 2.8% of deaths worldwide.

Other WHO recommendations include:

- ✓ Ensuring that the foods chosen have sufficient vitamins and certain minerals:
- ✓ Avoiding directly poisonous (e.g. heavy metals and carcinogenic (e.g. benzene) substances :
- ✓ Avoiding foods contaminated by human pathogens (e.g. E coli, tapeworm eggs)
- ✓ And replacing saturated fats with Polyunsaturated fats in the diet, which can reduce the risk of coronary artery disease and diabetes.

The weight of evidence strongly supports a theme of healthful eating while allowing for variations on that theme. A diet of minimally processed foods close to nature, predominantly plants, is decisively associated with health promotion and disease prevention and is consistent with the salient component of seemingly distinct dietary approaches. Efforts to improve public health through diet are forestalled not for want of knowledge about the optimal feeding of Homo sapiens but for distractions associated with exaggerated claims, and our failure to convert what we reliably know into what we routinely do. Knowledge in this case is not. As of yet power: would that it were so.

Marion Nestle represses the mainstream view among scientists who study nutrition:

The basic principles of good diets are so simple that I can summarize them in just ten

wards: eat lots of fruits and vegetables. Follow these practices and you will go a long way toward preventing the major diseases of our over food society- coronary heart disease certain cancers, diabetes, stroke, osteoporosis, and a host of others. These precepts constitute the bottom line of what seem to be the far more complicated dietary recommendation of many health organizations and national and international governments- the forty-one “key recommendations” of the 2005 Dietary Guidelines for example. Although you may feel as though advice about nutrition is constantly clanging. The basic ideas behind my four precepts have not changed in half a century. And they leave plenty of room for enjoying the pleasure of food.

Historically a healthy diet was defined as a diet comprising more than 55% of about 15% of proteins. This view is currently sifting towards a more comprehensive forming of dietary needs as a global need of various nutrients with complex interactions, instead of per nutrient type needs.

In addition to dietary recommendations for the general population, there are many specific diets that have primarily been developed to promote better health in specific population groups, such as people with high blood pressure (Such as Low sodium diets as the more specific DASH diet) as people who are overweight or obese (weight control diets). However, some of them may have more or less evidence for beneficial effects in normal people as well.

Hypertension

A low sodium diet is beneficial for people with high blood pressure the contrary review published in 2008 concluded that a long term (More than 4 weeks) low sodium diet usefully lowers blood pressure, both in people with hypertension (Light blood pressure) and in those with normal blood

pressure.

The DASH diet (Dietary Approaches to stop Hypertension) is a diet promoted by the National, Heart, lung, and blood institute (Part of the N/H, a United States government organization) to control hypertension. A major feature of the plan is limiting intake of sodium, and the diet also generally encourages the consumption of nuts, whole grains, and fish. Poultry, fruits, and vegetables while lowering the consumption of red meats, sweets, and sugar; it is also “rich in potassium, magnesium, and calcium, as well as protein”.

Obesity:

Most people who are overweight or obese can use dieting in combination with physical exercise to lose weight.

Diets to promote weight loss are divided into four categories: low fat, low-carbohydrate, low-calorie, and very low calorie. A meta-analysis, of six randomized controlled trials found no difference between the main diet types (low calorie, low carbohydrate, and low fat) with a 2-4 kilogram weight loss in all studies. After two years, all of the diets in the studies that reduced calories resulted in equal weight loss regardless of whether changes in fat or carbohydrate consumption were emphasized.

Gluten free diet

Gluten, a mixture of proteins found in wheat and related grains including barley, rye, oat, and all their species and hybrids causes health problems for those with gluten- related disorders, including celiac disease, non-celiac gluten sensitivity, gluten ataxia, dermatitis herpetiformis, and wheat allergy. In these people, the gluten-free diet is the only available treatment.

Unhealthy diets

The western pattern diet, which is typically eaten by Americans and is “rich in

red meat, dairy products, processed and artificially sweetened foods, and salt, with minimal intake of fruits, vegetables, fish, legumes, and whole grains, is increasingly being adopted by people in the developing world as they leave poverty. It is generally considered unhealthy.

An unhealthy diet is a major risk factor for a number of chronic diseases including: High blood pressure, high cholesterol, diabetes, abnormal blood lipids, overweight/obesity, cardiovascular disease and cancer.

The WHO estimates that 2.7 million deaths each year are attributable to a diet low in fruit and vegetables. Globally such diets are estimated to Cause about 19% of gastrointestinal cancer, 31% of ischaemic heart disease, and 11% of strokes, that making it one of the leading preventable causes of death worldwide and the 4th leading risk factor for any disease.

Some publicized diets, often referred to as food diets, make exaggerated claims of very fast weight loss are other health advantages such as longer life or detoxification without much evidence base ; many food diets are based on highly restrictive or unusual food choices. Celebrity endorsements (including celebrity doctors) are frequently associated with such diets, and the individuals who develop and promote these programs often profit considerably.

Public health

Consumers are generally aware of the elements of a healthy diet, but find nutrition labels and diet advice in popular media confusing.

Fears of high cholesterol were frequently voiced up until the mid- 1990s. However, more recent research has shown that the distinction between high- and low – density lipoprotein (good and bad cholesterol, respectively) must be addressed when speaking of the potential ill effects of

cholesterol. Different types of dietary fat have different effects on blood levels of cholesterol. For example, polyunsaturated fats tend to decrease both types of cholesterol; monounsaturated fats tend to lower LDL and raise HDL; saturated fats tend to either raise HDL, are raise both HDL and LDL; and trans fat tend to raise LDL and lower HDL. Dietary cholesterol is only found in animal products such as meat, eggs, and dairy. The effect of dietary cholesterol on blood cholesterol levels is controversial. Some studies have not found a link between cholesterol consumption and serum cholesterol levels. Other studies have not found a link between eating cholesterol and blood levels of cholesterol.

Vending machines in particular have come under fire as being avenues of entry into schools far junk food prompters. However, there is little in the way of regulation and it is difficult for most people to properly analyse the real merits of a company referring to itself as “healthy”. Recently, the committee of advertising practice in the United Kingdom launched a proposal to limit media advertising for food and soft drink products high in fat, salt or sugar. The British heart foundation released its own government funded advertisements, labelled “foods Thought” with were targeted at children and adults to discourage unhealthy habits of consuming junk food.

From a psychological and cultural perspective a healthier diet may be difficult to achieve for people with poor eating habits. This may be due to tastes acquired in childhood and preferences for sugary. Salty and fatty foods. The UK chief medical officer recommended in December 2018 that sugar and salt be taxed to discourage consumption. The UK government 2020 obesity strategy encourages healthier choices by restricting point-of-sale promotions of less-healthy foods and drinks.

★ ★ ★

WHO's perspective on Corona Virus

Diraj V Wasule. B. Com III Semester

The World Health Organization (WHO) has declared the new coronavirus outbreak, which originated in Wuhan, China, a pandemic. The Coronavirus family causes illness ranging from the common cold to more severe disease such as severe acute respiratory syndrome (SARS) and Middle East respiratory syndrome (MERS) according to the WHO. They circulate in animals and some can be transmitted between animals and humans. Several coronaviruses are circulating in animals that have not yet infected humans. The new coronavirus, the seventh known to affect humans, has been named covid-19.

Common signs of infection include fever, coughing and breathing difficulties. In severe cases, it can cause pneumonia, multiple organs. The incubation period of covid-19 is thought to be between one and 14 days. It is contagious before symptoms appear, which is why so many people get infected. Infected patients can be also asymptomatic, meaning they do not display any symptoms despite having the virus in their systems. China alerted the WHO to cases of unusual pneumonia in Wuhan on December 31. Covid-19 is thought to have originated in a seafood market where wild life was sold illegally.

On February 7, Chinese researchers said the virus could have spread from an infected animal to human through illegally trafficked pangolins, prized in Asia for good food and medicine. Scientists have pointed to either bats or snakes as possible sources. The WHO declared the virus a pandemic on March 11 and said it was "deeply concerned by the alarming labels of spread and severity" of the outbreak. The WHO recommends basic hygiene such as

regularly washing hands with soap and water, and covering your mouth with your elbow when sneezing or coughing. Maintain "Physical Distancing" keeping at least 1 meter (there fact) between yourself and others, particularly if they are coughing and sneezing, and avoid touching your face, eyes and mouth with unwashed hands.

Avoid unnecessary, unprotected contact with animals and be sure to thoroughly wash hands after contact.

★ ★ ★

If you think

If you think you are beaten, you are
If you think you dare not, you don't
If you are like to win, but think you can't
It's almost a chance you won't

If you think you will lose, you're lost,
For out in the world we find
Success begins with a fellow's will,
It's all in the state of mind

If you are think you are outclassed, you are
You've got to think high to rise,
You've got to be sure of yourself
before You can ever win a prize

Life battles don't always go
To the stronger and faster man,
But sooner or later the man who learn.
Is the man who thinks he can.

★ ★ ★

CLEAN INDIA

Mayur Shende, B.Com II Semester

Clean India is the need of the hour. Garbage and wastes are serious threats facing the nation. It certainly destroys the aesthetic beauty of our country. Furthermore several diseases can result from it. Many Indians fall ill due to improper waste disposal. Therefore, this article discusses the topic of clean India in detail.

People can make India clean in a number of ways. First of all carrying a small poly-bag is a must. Most noteworthy a recycled paper bag is the best. Indians must certainly use it to throw trash in dustbins. Indians probably throw on the street because they dislike carrying it. However, a recycled paper bag makes it easier to carry. Waste hence Indians can carry this bag to the dustbin for waste disposal.

Segregating Wastes is also very important is something which many Indians do none. Most noteworthy, the segregation of waste at home should be in 3 parts. These 3 bins are Biodegradable, recyclable and others. The waste management department should help in implementing this system.

Indians must learn to re-use old plastic items, probably, Most Indians just throw away such items after using them. One must do creative things with these old plastic items to re-use them.

Another notable way to clean India is the compost. To create a compost pit at home, some items are required. These items are kitchen waste, leaves, grass, etc. consequently. The microorganisms convert this organic matter into compost.

Community cleanliness drive is yet

another grievous way is making Indians clean. It has a psychological benefit. This is because it is easier to do a thing when others are doing it, for example Prime Minister Narendra Modi began Swachh Bharat Abhiyan.

Indians must use fabric bags rather than plastic bags. Indians must stop getting vegetables in a plastic bag from a vendor.

Hence, Indians must buy their own fabric bags when shopping.

Indians probably try to attract attention to cleaning themselves. However, the same Indians don't care much about the environmental cleanliness. Almost all Indians love to keep their house clean, but don't bother about the country.

Winners versus Losers

- 1) The Winner is always part of the answer.
The Loser is always part of the problem.
- 2) The Winner always has a program
The loser always has an excuse.
- 3) The Winner says "Let me do it for you"
The loser says, "That is not my job"
- 4) The Winner sees an answer for every problem
The loser sees a problem for every answer
- 5) The Winner says, "It may be difficult but it is possible."
The loser says, "It may be possible, but it is too difficult".

Review on 'Scents and Shadows' A Collection of Poems - Dr Ranjana Sharan Sinha

Dr. Usha Sakure

'Scents and Shadows' a collection of poems by Dr Ranjana Sinha expresses her innermost feelings and desires fears and aspirations. Her poems are representation of manifold themes and thoughts that are timeless and universal, carrying vicarious emotions, based on her experience and knowledge. It is the creative exploitation of the unforeseen, all random pieces coming together finding a voice and creativity, threaded together, realising its unifying sense of purpose, all along the journey of life. Her poems reflect and delve deep into the insights of the poet's most intimate inner drawings of her mind and soul.

It is a vast collection of 70 poems, each one presenting the intricate design of the poet's emotional turmoil, sinking deep within to be recollected in tranquility. The collection opens up with "once Again' which is a reflection of nature's communion agonizing over the lost self. Starting track of time, once again agonizing the lost self, scared of futile and erosive years of the natural process of aging and concludes with the 'Edge of space' demented and lost.

The wide collection of poems describes the various facets of life wherein a little twist brings forth a new pattern and a new discovery revealing varied aspects of life. She offers striking images and interesting juxtaposition of words which is just amazing. While there is some pain and longing in the past, it is more explicit of happiness, occasionally, the voices are distinct enough and make surprising connection in a straight forward manner to startle us. The vulnerability and uncertainty of life, echoes beautifully in the poems, intensifies delving deep into the human

consciousness. It celebrates the dualities and mysteries of human life and being human. They resonate with genuine and complex emotional intensity and an irresistible tone of edgy playfulness, the consistently surprising element, kindness, intimacy and reverence. The poem themselves ingenious, and sometimes beautiful as they are, you get the impression from the richness of her verbal imagination that she is a poetess of rich personality and when you come to read the whole volume, you are struck by a sort of aridity

Her creativity is well described in each of her poems which portray her unusual sensitivity with an imaginative insight, which is divinely inspired. One gets the impression from the richness of her verbal imagination, that she is a poetess of rich personality and when you come to read the whole volume, you are struck by a sort of aridity. Her gift of combining words is very fantastic coupled with her curious ironic imagination at its best. She transcends the readers to the promised land of poetic expression. The journey into the past contemplates delving deep into human emotions when a silky feeling becomes an ache. This poem gradually enters imperceptibly into the 'Advent' where poetry enters into the stillness of night through invisible corridors, giving voice to the aspiring soul. The poet's choice of words and imagination is commendable which produce symphony of ecstasy of joy and pain together.

Her poems are the little blooming flowers spreading the everlasting fragrance that permeates throughout the air, as its scent is fresh and crisp, overpowering, intoxicating and sometimes it also helps to

feel a fragrance of despair. It describes the melody of life and the celestial fragrance steering emotion with sensation of passion. The experiences of life initiate the poetess to recollect memories and the selection of words intricate her to combine it into a fine poetry.

In a magical moment the poetess describes her inner horizon amidst the pervading silence in myriads of miracles that Nature Earth offers and the radiance that pulsates through the Universe. Her poems includes brooks, rivers,, oceans , sapphires, vegetation, leaves bushes, scattering sweet fragrance that permeates the air, calmly soothing the tortured soul, softly awakening and encouraging the mind, entranced by the enduring scent of the presence of a muffled, unforgotten fragrance wrapped and laced with love, intoxicated with desires, cloaked in beauty that the readers are imbued in the fragrance. Describing the sprawling trees in a beautiful network of brown and green, producing serene atmosphere of music, evoking together the sight and sound, the golden sunflowers, the beauty of sunrise , white splendor of moonshine, flaming gulmohars, turquoise sky, Breathtaking mountains, the ethereal glow of roses, the roaring oceans with fascinating depths, frosty evenings, green ferns, opalescent dawn turn into somber sunset, whispers of romance in the air, silver streak, the Grey Horizon, twinkling stars, starry nights, milky way pitch grey clouds, diamond flame of the moon enchant the readers and leave them dumbstruck.

It celebrates everything that comes under the confines of life. It rejoices with genuine and complex emotional intensity with an irresistible tone of edgy playfulness, the consistently surprising element, kindness, intimacy and reverence. Some of her poems describe the suddenness of things in this hostile modern world which terrifies

us; everything appears possibly like a shadow, disappearing into darkness as if groaning for anguish of the spirit. Her poems also describe that we have erred somewhere as human beings away from the path of truth and the light of justice has not shined upon us and the sun of understanding has not risen upon us, showing no mark of virtue but are consumed in our wickedness. The poetess leaves no stone unturned to convey this and the readers are forced to think about the harsh realities of the mortal world.

The poetess has not spared railway platform, hooting owls, lost childhood, fireflies, crickets shrill sound, barking dogs, Peace and harmony, War, weapon, blood and destruction, the unemployed youths, enigma of the sphinx, a pair of Jeans, silent shores, frosty evenings, Mahua, etc to name a few. The Readers unknowingly enter the 'Highway NH7' recounting the most vivid moments taking us to the most stunning places and lure the wanderers into a long never ending drives, a road for discerning travelers.

Sometimes the poems evoke mist of memories encompassing the story of a girl on 'Platform no 3' amidst sound of locomotives swirl of porters, sea of unknown travelers, hungry eyes of men, tore the tender girl to pieces, reflect the Modern day apathy, brute less men, unfamiliar faces, vendors, fruit sellers and gamblers ganged up like shadow less ghost. The Olive Tree describes the fear of the wide expanse of sea, posing question mark to every individual in life. The sea is the soul of the world but sends a sinking feeling as the vast expanse scares and one can vanish into its unlimited depths. 'A stir in the quiet soul' takes us to the journey of life of meaningful silence where words lay scatter in dark recesses and a stir is created in the quiet soul.

★ ★ ★

E-learning: The Advantages and Challenges

The global COVID-19 pandemic has triggered new ways of conducting the teaching-learning process online. For some users this has been a small move but for others, this is a completely new way of education. Almost all nations have already initiated e-learning in their teaching. Many institutes in India have also adapted to e-learning with varying degrees of success with the adoption of technology in their institutes, which helped in quickly transitioning to a completely online delivery of teaching during the current crisis and with significant success.

With the advent of Covid19, e-learning seems to be one of the easiest way to impart education for acquiring new skills, explore new career options, or for that matter new hobby development. E-learning is now applicable not only to learn academics but also to conduct extra-curricular activities for students, informative online sessions, online conferences, and webinars. The demand for e-learning has risen significantly and will continue doing so as society starts adapting to 'social distancing' post this pandemic.

Advantages:

COVID - 19 has given teachers and students an opportunity to explore online teaching/learning. It is not an easy task. Using technology in day-to-day business of keeping in touch with students, sending reminders, sharing pictures and videos setting assignments and tests have to be rethought for online classes.

Efficiency - E-learning offers a very efficient way to deliver lessons. Use of videos, sharing of resource links, serving assessment tests can all be done at the click of a button. The lectures can be recorded and shared for reference with a wide range of audiences. It also allows for a much larger set of children to be taught.

Affordability - E-learning is far more affordable as compared to physical learning. E-learning primarily eliminates real estate and transportation cost. The course or study material available online and can access it as many times.

Less absenteeism - There are fewer chances of students missing out on classes, as they can access easily anytime from the comfort of their home.

Increased Access & Reach - E-learning can happen in any place, as long as there is a device and connectivity. A physical class requires the student to come to school but in this mode, the student can access lessons anywhere in the world.

Encourages shy Children - Children who are usually withdrawn in offline class, open up in the online classes. They are far more active with their questions and participation. This could be due to comfortable home environment.

Challenges :

Not appropriate for all - It is a well-known fact that students have a dominant learning style. Some a visual, some auditory, some kinesthetic, etc. E-learning which requires a child to sit in front of a device and understand the lesson, may not be suited to all learning styles.

Focus Deficit - Some students tend to lose focus for a longer period during virtual lectures. Boredom occurs easily as there is a lack of face to face interaction. It becomes imperative for the teachers to keep their online sessions crisp and interactive enough to help students grasp everything.

Technology issues - While internet penetration has grown over

the past 12 months in India, the current infrastructure, especially in smaller towns, can pose a problem. Any break in the data connectivity causes lack of continuity in the learning, which can be detrimental.

Lack of social interaction - E-learning takes away all physical interactions that students and teachers. It's always better for students to be around other students to talk or discuss ideas, which is an essential part of learning. Peer learning certainly takes a hit.

Teacher training - E-learning demands the teachers to be technology-friendly. Teachers need to invest more time in aligning themselves with the latest technology updates to ensure they can conduct their online classes seamlessly.

Manage Screen time - health hazards of staring at a screen continuously for hours

While all modes of learning have their benefits and drawbacks, after the current crisis, it is clear that some form of blended learning will evolve with E-learning forming a crucial part of the overall teaching-learning process.

Teachers successfully begun their second inning of E-Teaching.

★ ★ ★

कोरोना वायरस

- दिलेर रामटेके, बी.कॉम. द्वितीय

कोरोना वायरस हा विषाणुंचा एक गट आहे. या वायरसमुळे सस्तन प्राण्यांना आणि पक्ष्यांना विविध रोग होतात. यांत गायीना व डुकरांना होणाऱ्या अतिसाराचा आणि कोंबड्यांना होणाऱ्या श्वासन रोगाचा समावेश आहे या विषाणुचा प्रसार मानवांमध्ये श्वसन प्राणघातक असतात कोरोना वायरसचा सौम्य, परंतु संभाव्य प्राणघातक असतात. कोरोना वायरसचा प्रतिबंध करणारी लस किंवा रोग झाल्यास घ्यायची प्रतिबंध करणारी लस किंवा रोग झाल्यास घ्यायची अँटीवायरल औषधे अजूनतरी (२०२० साल) उपलब्ध नाहीत.

२०२० साली महाराष्ट्रात कोरोना विषाणुचा उद्रेक झाला. महाराष्ट्रातील जनजीवनावर याचे फार मोठे परिणाम झाले राज्यात लागू झालेल्या नियमांनुसार अत्यावश्यक कामाशिवाय सर्वांनी घरी बसणे सक्तीचे करण्यात आले.

१४ जून २०२० पर्यंत १,१०७४४ जणांना याची लागण झाली असून त्यापैकी ४१२८ जणांचा मृत्यू झाला आणि ४६,०४९ जण पूर्ण बरे झाले. शोध : - कोरोना वायरस पहिल्यांदा १९३० च्या दशकात सापडले जेव्हा संसर्गजन्य ब्रॉन्कायटीस विषाणुमुळे पाळीव कोंबड्यांच्या तीव्र श्वसन संसर्ग झाल्याचे दिसून आले. १९४० च्या दशकात मारु हेपेटायटीस वायरस (NHV) आणि ट्रान्समिरसेबल गॅस्ट्रोएन्टेरिटीस वायरस (TGV) आणखी दोन प्राणी कॉर्मावायरल अलग ठेवण्यात आले.

१९६० च्या दशकात मानवी कोरोना वायरल सापडले सर्वात आधी अभ्यास केलेला सामान्य सर्दी असलेल्या मानवी रुग्णाद्वारे होतो, ज्याला नंतर मानवी कोरोना वायरस २९९ इ आणि ह्युमन कोरोना वायरस ओसी ४३ असे नाव देण्यात आले. माणसांमध्ये सार्स-सी ओव्ही, २००३ मध्ये ; (HCOV NAL) ६३,२००४ मध्ये एचकेयु १ रनर मध्ये ; (MCOV) आणि २०१९ मध्ये ; (SARS COV-2) सह इतर मानवी कोरोना वायरस

ओळखले गेले.

आकृतिबंध :- कोरोना वायरस हे कंद आकाराच्या पृष्ठभागाच्या अंदाजानुसार मोठा प्लीओफॉर्मिक मोलाकार कण आहेत. वायरस कणांचा व्यास सुमारे ९२० (NH) (nanometer) आहे. विद्युतपरमाणु सुक्ष्म आलेखमधील विषाणुचा लिफाफा विद्युतपरमाणु दाट कवच असलेली एक वेगळी जोडी म्हणून दिसून येते कोरोना वायरसच्या संसर्गाची लक्षणे :

कोरोनाची सर्वात सामान्य लक्षण म्हणजे ताप, थकवा आणि कोरडा खोकला, काही रुग्णांना वेदना, अनुनासिक रक्तसंचय वाहणारे नाक, घसा खवखवणे किंवा अतिसार होऊ शकतो. ही लक्षणे सहसा सौम्य असतात आणि हळुहळू सुरू होतात. काही लोकांना संसर्ग होता पण त्याच्यात कोणतीही लक्षणे दिसत नाहीत आणि त्यांना बरे वाटत नाही. बहुतेक लोक विशेष उपचार न घेता या आजारातून बरे होतात कोरोना होणाऱ्या प्रत्येक ६ पैकी १ व्यक्ती गंभीर आजारी पडते आणि तिला श्वास होण्यास त्रास होतो. वृद्ध लोक आणि उच्च रक्तदाब हृदयरोग किंवा मधुमेह यासारखा मुलभूत वैद्यकीय समस्या असलेल्या लोकांना गंभीर आजार होण्याची शक्यता असते. ताप खोकला आणि श्वास घेण्यात अडचण असल्यास लोकांनी वैद्यकीय सल्ला घ्यावा.

उचपार :-

१) या आजारावर निश्चित असे औषधा सद्या उपलब्ध नाही.

२) दृष्टोत्पत्तीस आलेल्या लक्षणांवर लाक्षणिक उपाययोजना करतात.

३) गंभीर अवस्थेत रुग्णाला जीवनरक्षक प्रणालीवर ठेवण्याची गरज पडू शकते.

२०१९- २०२० वूहान कोरोना वायरसचा जगभरात उद्रेक :-

२०१९ मध्ये कोरोना वायरसचा एक उपप्रकार चीनमधील वुहान शहरात आढळून आला याला

कोविड-१९ असे नाव देण्यात आले सुरवातीस वूहान व आसपासच्या प्रदेशात पसरलेला हा विषाणू त्याच्या इतर उपप्रकारापेक्षा अधिक तीव्रतेचा असून याने रोग्यांच्या मरण्याचे प्रमाण मोठे आहे.

१३ मार्च २०२० अखेर जगात १,३२,७५८ जणांना या आजाराची लागण झाली असून एकूण ४९५५ जणांचा मृत्यु झाला आहे. एकूण १२२ देशांमध्ये हा आजार पसरला आहे. चीनमधील हुबै प्रांतात या आजारामुळे सर्वाधिक बळी गेले आहेत. हुबै प्रांतातील वूहान शहरातून या विषाणूची लागण सुरू झाली. या आजारांमुळे चीन देशात १३ मार्च २०२० अखेर ३१८० जणांचा बळी गेला असून ८० हजार ९९१ जणांना लागण झाली असल्याचे समोर आले आहे. जागतिक आरोग्य संघटनेने याबाबत माहिती जारी केली आहे.

६ एप्रिल २०२० अखेर जगात एकूण १२,१०९५६ जणांना या आजाराची लागण झाली. असून एकूण ६७,५९४ जणांचा मृत्यू झाला आहे. यापैकी देशांत ४९,४७९ तर अमेरिकेत ९,६८० मृत्यु झाले आहेत.

महाराष्ट्र मध्ये कोरोना वायरस :-

महाराष्ट्रामध्ये दिनांक २८ मार्च २०२० पर्यंत १८१ कोरोना रूग्ण आढळले आहेत. महाराष्ट्रामध्ये दिनांक २३ मार्च २०२० पर्यंत ५ रूग्णांचा मृत्यू झाला आहे. महाराष्ट्रातील इतिहासात अत्यावश्यक सेवा व सामग्री सोडून प्रथमच सर्व महत्वाची देवस्थाने बंद ठेवण्यात आली आहेत. महाराष्ट्र राज्यात १५ जून २०२० पर्यंत १,१०,७४४ जणांना याची लागण झाली असून त्यापैकी ४,१२८ जणांचा मृत्यू झाला आणि ५६,०४९ पूर्ण बरे झाले.

कोरोना वायरसपासून कशी काळजी घ्यायची :-

१) स्वच्छ हात धुवा.

पाणी आणि साबणाने ४० सेकंद हात धुवा जर तुम्ही अल्कोहोल असणारे हँड वॉश वापरत असाल तर २० सेकंद पुरेसे आहेत. जर तुमचा हात अस्वच्छ असेल किंवा मातीमुळे खराब झाला असेल तर साबण आणि पाण्याचाच वापर करा.

२) हातरूमाल किंवा टिश्यू पेपरचा वापर करा.

खोकताना किंवा शिंकताना नाकावर आणि तोंडावर रूमाल ठेवा रूमाल नसेल तर टिश्यू पेपरचा वापर करा. अन्यथा हाताच्या कोपाराने तोंड झाका. टिश्यू पेपरचा वापर केल्यावर तो तात्काळ बंद कचरापेटीत फेकून द्या.

३) तोंड, नाक, चेहरा, डोळे यांना स्पर्श करू नका.

कोरोना वायरस लोकांच्या थुंकितून एखाद्या पृष्ठभागाला लागू शकतो. नकळत आपला हात त्या पृष्ठभागाला लागू शकतो त्यामुळे तोंड, नाक, चेहरा डोळे यांना स्पर्श करू नका.

४) कमीत कमी तीन फूटाचे अंतर

समोरच्या व्यक्ती सोबत बोलत असताना त्याच्यापासून कमीत कमी तीन फूट अंतर ठेवा

५) आंबट चवीच्या फळांचा आहारात समावेश.

कोरोना वायरसच्या विरोधात लढा द्यायचा असेल तर आपली रोगप्रतिकाराक क्षमता चांगली असण अत्यंत गरजेचे आहे.

यासाठी आंबट चवीच्या फळांचा आहारात समावेश करणे गरजेचे आहे. यामध्ये विटामिन सी चे प्रमाण जास्त असते

६) कोरोना वायरसचा उल्लेख असलेले पुस्तक :-

१८८१ साली प्रकाशित झालेल्या The eyes of Darkness या Dean Koontz लिखित कांदबरित वूहान ४०० या विषाणूची कल्पना मांडली आहे. पण यात या विषाणूमुळे होणाऱ्या आजाराचे व लक्षणांचे वर्णन कोरोनापेक्षा पूर्ण वेगळे आहे. समाजमाध्यमांवर मात्र या उल्लेखाचा दुरुपयोग करून चीन हा देश कोरोना वायरस हे जैवीक हत्यार म्हणून वापरण्यासाठी विकसित करत आहे. अशी खोटी बातमी पसरवली जात आहे.

भारतामध्ये कोरोना वायरस :-

दिनांक २८ मार्च २०२० पर्यंत भारतातील कोरोना रोगाच्या रूग्णांच्या आकडा ९१८ इतका आहे. भारतात एकूण १९ रूग्णांचा मृत्यू झाला आहे.

६ एप्रिल २०२० अखेर भारतात कोरोना रोगाच्या रूग्णांचा आकडा ४,०६७ इतका आहे. भारतात एकूण १०९ रूग्णांचा मृत्यू झाला आहे.

“स्वामी विवेकानंदाचे जीवनचरित्र”

- प्रियंका खंडारे, बी.कॉम. द्वितीय

उत्तर कोलकत्ता सिमलापल्ली येथे १२ जानेवारी १८६३ सोमवारी सकाळी ६.३३ वा (पौष कृष्ण सप्तमी), संक्रातीच्या दिवशी विवेकानंदाचा जन्म झाला. त्यांचे नाव नरेन्द्र ठेवण्यात आले. वडील विश्वनाथ दत्त हे कोलकाता उच्च न्यायालयात (वकील) अॅटर्नी होते. ते सामाजिक आणि धार्मिक बाबीत पुरोगामी विचाराचे आणि दयाळू स्वभावाचे होते. आई भुवनेश्वरी देवी या धार्मिक वृत्तीच्या होत्या, नरेंद्रनाथाच्या विचारसरणीला आकार देण्यात त्यांच्या पालकांचा अनमोल वाटा होता. नरेंद्रनाथाला दर्शनशास्त्रे, इतिहास, समाजशास्त्र, कला, साहित्य इत्यादी अनेक विषयात रूची आणि गती होती. वेद, उपनिषदे, रामायण, महाभारत, भगवद्गीता आदि धार्मिक साहित्यात त्याने विशेष आवड दाखवली त्याला शास्त्रीय संगीताची देखील जाण होती आणि त्याने बेनी गुप्ता आणि अहमद खाल या उस्तादाकडून गायन आणि वादनाचे रीतसर शिक्षणही घेतले. किशोरावस्थेपासूनच तो व्यायाम, खेळ आदी उपक्रमांमध्ये सक्रिय सहभाग घेई. जुनाट अंधश्रद्धा आणि जातीवर आधारित भेदभाव यांच्या वैधतेसंबंधी त्याने लहान वयातच प्रश्न उपस्थित केले होते आणि सारासार विचार आणि व्यवहारी दृष्टीकोन यांचा आधार नसलेली कुठलीही गोष्ट स्वीकारण्यास नकार दिला होता. विवेकानंद हे मित्र परिवारात प्रिय होते, त्यांचे मित्र त्यांना दिले या नावाने हाक मारत तर त्यांचे गुरू नोरेन या शब्दाने, त्यांना वाचन, व्यायाम, कुस्ती, मुष्टियुद्ध, पोहणे, होडी वल्हवणे, घोडेस्वारी, लाठियुद्ध, गायन आणि वादन इत्यादी छंद होते.

नरेंद्रने आपल्या घरीच शिक्षणाची सुरुवात केली. नंतर त्यांनी १८७१साली ईश्वरचंद्र विद्यासागर यांच्या मेट्रोपॉलिटन इन्स्टिट्यूटमध्ये प्रवेश परीक्षा उत्तीर्ण झाले. काही दिवस या संस्थेत राहिल्यानंतर पुढे त्यांनी जनरल असेम्बलीज इन्स्टिट्यूशनमध्ये प्रवेश घेतला. येथे त्यांनी तर्कशास्त्र पाश्चात्य तत्त्वज्ञान आणि युरोपचा इतिहास यांचा अभ्यास,

पाश्चात्य तत्त्वज्ञान, आणि युरोपचा इतिहास यांचा अभ्यास केला. १८८१ साली ते फाईन आर्टची आणि १८८४ मध्ये बी.ए.ची परीक्षा उत्तीर्ण झाले.

नरेंद्रनाथांची डेविड ह्युमन, इम्यानुल फॅट (गोत्तिलेब फिशे, बरूच स्पिनोझा, जॉर्ज स्टुअर्ट मिल आणि चार्ल्स डार्विन इत्यादी विचारवंतांच्या लेखनाचा अभ्यास केला होता. हर्बट स्पेन्सरच्या उत्क्रांतिवादाने ते प्रभावित झाले होते. गुरूदास चटोपाध्याय या बंगाली प्रकाशकांसाठी त्यांनी रचनेसरच्या एज्युकेशन या पुस्तकाचा अनुवादही केला होता. काही काळ त्यांच्या स्पेन्सर यांच्याशी संपर्कही प्रतिभावान विद्यार्थी होते. १८८१-८४ मध्ये ते जेथे शिकले त्या स्कॉटिश चर्च कॉलेजचे प्राचार्य डॉ विल्यम हेस्टी यांनी म्हाटले आहे की, ” नरेंद्र खरोखरच बुद्धिमान आहे. मी खूप फिरलो’ जग पाहिले परंतु त्याच्यासारखी प्रतिभा आणि बुद्धिमत्ता, बुद्धिसामर्थ्य असलेला मुलगा अगदी जर्मन विद्यापीठातल्या तत्त्वज्ञानाच्या विद्वार्थ्यांमध्येही मला बघायला मिळाला नाही. त्यांना’ श्रुतिधारा’ विलक्षण स्मरणशक्ती असलेला म्हणटले जात असेत. एवढ्या तरुण मुलाने एवढे वाचेल असेल असे मला वाटले नव्हते.” असे कोलकात्यात शिमला नामक मोहल्यात सुरेंद्रनाथ मित्र यांनी रामकृष्ण परमहंस यांना कुणी चांगला गायक न मिळू शकल्याने त्यांना आपल्या शेजारी राहणाऱ्या नरेंद्राला बोलावून आणले. इ.स.१८८१ च्या नोव्हेंबर महिन्यात श्री रामकृष्ण पहिल्यांदाच नरेंद्राला भेटले आणि त्याचे गायन ऐकून संतुष्ट झाले.त्यांनी त्याला दक्षिणेश्वर येथे येण्याचे आमंत्रण दिले सूक्ष्म योगदृष्टीच्या साहाय्याने श्रीरामकृष्ण नरेंद्रनाथांचा महिमामय आति उज्ज्वल भावी काल पाहू शकले होते म्हणून ते नरेंद्राकडे आकृष्ट झाले, असे दिसते.

अन्यथचित्त होऊन गुरूने सांगितलेल्या मार्गाने साधना करित नरेंद्र उन्नती साधत होता. रामकृष्णांच्या पवित्र सहवासात नरेंद्रात आमूलाग्र

बदल झाले. त्यांच्यासह असलेल्या अन्य तरूण साधकांनी रामकृष्णांच्या आदर्शाना स्वीकारून काशीपूरच्या उद्यानात तपश्चर्या केली रामकृष्णांच्या सेवेत हे सर्व तरूण सतत राहिल्याने त्या सर्वांच्या अपूर्ण आध्यात्मिक प्रेमसंबंध जोपासले गेले. येथे या ठिकाणीच भावी रामकृष्ण संघाची पायाभरणी झाली.

याच ठिकाणी शुभ दिवशी रामकृष्ण यांनी आपल्या सर्व शिष्यांना भगवी वस्त्रे देऊन संन्यासदीक्षा दिली. संन्यासग्रहणानंतर गतकालीन युगप्रवर्तक संन्यसी मंडळीचे जीवन आणि उपदेश यांचे अनुशीलन करणे हेच नरेंद्राचे लक्ष्य बनले. नरेंद्राच्या घरी लहानाचे मोठे झालेले त्यांचे नातेवाईक डॉ. रामचंद्र दत्ता हे रामकृष्णांचे भक्त होते. धर्मभावनेने प्रेरित होऊन नरेंद्राच्या मनात लहानपणीच तीव्र वैराग्य उत्पन्न झालेले पाहून डॉ. दत्त एकदा त्यांना म्हणाले, भाई धर्मलाभ हेच जर तुझ्या जीवनाचे उद्दिष्ट असेल तर तू ब्राह्मोसमाज वर्गैरेच्या भानगडीत पडू नकोस. तू दक्षिणेश्वरीला श्रीरामकृष्णांकडे जा “एके दिवशी त्यांचे शेजारी सुरेंद्रनाथ यांच्याकडेच रामकृष्ण, परमहंसाचे त्यांना दर्शन झाले. सुरुवातीचे काही दिवस रामकृष्ण नरेंद्रनाथांना आपल्यापासून क्षणभरही दूर ठेवू इच्छित नसत. त्यांना जवळ बसवून अनेक आदेश करत. ते दोघेच असतांना त्यांची आपापसात खूप चर्चा होत असे. रामकृष्ण त्यांच्या अपूर्ण राहिलेल्या कार्याचा भार नरेंद्रनाथावर सोपवणार होते. एके दिवशी रामकृष्णांनी एका कागदाच्या कपटयावर लिहिले नरेंद्र लोकशिक्षणाचे कार्य करील काहिसे आढेवेढे होते नरेंद्रनाथ म्हणाले “हे सारे माझ्याने होणार नाही” रामकृष्ण त्यांना लगेच दृढपणे म्हणाले होणार नाही? अरे तुझी हाड हे काम करतील” पुढे रामकृष्णांनी नरेंद्रनाथांना संन्यासदीक्षा देऊन त्यांचे नामकरण ‘स्वामी विवेकानंद’ असे केले.

रामकृष्ण मठाची स्थापना श्री रामकृष्णांच्या महासमाधीनंतर स्वामी विवेकानंदांनी आपले एक गुरूबंधू तारकनाथ यांच्या मदतीने कोलकाता जवळील वराहनगर या भागात एक पडक्या इमारतीत मठाची स्थापना केली. तत्पूर्वी त्या जागेत भुतांचा

वावर आहे असे लोकप्रवाद होता. विवेकानंद रामकृष्णांनी वापरलेल्या वस्तू आणि त्यांचे भक्त तेथे राहू लागले. राजा अजितसिंग खत्री यांनी १० मे १८९३ रोजी स्वामींना विवेकानंद असे नाव दिले. रामकृष्ण यांच्या समाधीनंतर स्वामी विवेकानंद भारत भ्रमण करण्यास बाहेर पडले. अखेरीस ते कन्याकुमारी या भारताच्या दक्षिण टोकाला जाऊन पोहचले तेव्हा त्यांनी समुद्रात उडी मारली आणि शिलाखंडावर जाऊन ध्यानात बसले. त्यावेळी भारतातील दैन्य पाहून त्यांचे कासावीस झालेले मन अधिकच हळवे झाले. भारताच्या कल्याणासाठी येथील जनतेच्या उध्दारासाठी आयुष्य समर्पित करणे आणि त्यासाठी या मातृभूमीचा सेवक बनून झटणे असा दृढ संकल्प स्वामीजींनी केला. अद्वैत वेदांत विचार जगभरात पोचविणे आणि माणसातील सुप्त मनुष्यत्व जागे करणे यासाठी त्यांनी भारताच्या सीमा ओलांडून पाश्चिमात्य देशात जाण्याचेही ठरविले.

सप्टेंबर ११.१८९३ रोजी अमेरिकेतील शिकागो-आर्ट इन्स्टिट्यूट येथे सर्वधर्मीय परिषद भरली होती. त्या सभेला विवेकानंद गेले. तेथे त्यांनी “ अमेरिकेतील माझ्या बंधू आणि भगिनींनो” अशी भाषणास सुरुवात केली आणि सभेसाठी जमलेल्या सुमारे सात हजार लोकांनी टाळ्यांचा कडकडाट केला, जो अखंड चालू होता. “ जिने जगाला सहिष्णुता आणि वैश्विकतेचा स्वीकार करण्याची शिकवण दिली आहे, अशा सर्वात प्राचीन असणाऱ्या संन्याशांच्या वैदिक परंपरेच्या वतीने मी जगातील नवनिर्मित राष्ट्रांचे स्वागत करतो” या शब्दात त्यांनी आपले व्याख्यान पुढे चालू केले. हया परिषदेत विवेकानंदांनी सनातन धर्माचे प्रतिनिधित्व करतांना वेदांतावर व भारतीय संस्कृतीवर व्याख्यान दिले.

जगातील सर्व धर्मांचे सारत्व एकच आहे असे प्रतिपादन त्यांनी केले. त्यांनी वक्तृत्व करून अमेरिकेतील वृत्तपत्रांचे लक्ष वेधून घेतले. या वृत्तपत्रांनी स्वामींचे वर्णन भारतातून आलेला एक वादळी व्यक्तिमत्त्वाचा संन्यासी’ असे केले. न्यूयॉर्क क्रिटिक ने त्यांच्याबद्दल लिहिले की “दैवी

वक्तृत्वाचे धनी तर आहेतच परंतु त्यांचे धीरगंभीर उद्गार देखील त्यांच्या वस्त्रात शोभून दिसणाऱ्या तेजस्वी मुखमंडलाहून काही कमी आकर्षक नाहीत.”

वेदांत आणि योग या विषयावर त्यांनी अमेरिका, इंग्लंड आणि इतर काही युरोपीय देशांमध्ये जाहीर तसेच खाजगी व्याख्याने दिली. अमेरिका आणि इंग्लंड देशांमध्ये त्यांनी वेदान्त सोसायटी स्थापली. शुक्रवार जुलै ०४, १९०२ हया दिवशी त्यांनी कोलकात्याजवळील बलूर मठात समाधी घेतली. समाधी घेण्याच्या दिवशी त्यांनी पहाटे बेलूर मठात परिव्राजकांना शुक्ल यजुर्वेदाचा पाठ शिकवला. आणि स्वामी प्रेवानंद या गुरुबंधूसमवेत काही काळ फिरत असता त्यांना रामकृष्ण मठाच्या भविष्यासंबंधात काही सूचना केल्या ध्यान करत असतांना रात्री नऊ वाजून दहा मिनिटांनी त्यांनी समाधी घेतली आणि चाळीस वर्षांपर्यंत जगणार नाही ही स्वतःची भविष्यावाणी खरी केली. कन्याकुमारी येथे समुद्रात काही अंतरावर त्यांचे विवेकानंद स्मारक विवेकानंद केंद्र या संस्थेच्या पुढाकाराने उभे राहिले आहे. स्वामी हे हिंदू तत्त्वज्ञानाच्या ‘वेदांत’ शाखेचे पुरस्कर्तेहोते आद्य शंकराचार्य यांच्या विचारांना पुढे नेत त्यांनी हे तत्त्वज्ञान प्रतिपादित केले. त्यांच्या मते सर्व प्राणिमात्र शिवाचे अंश आहेत त्यामुळेच शिवाभावे जीवसेवा हे रामकृष्ण यांचे वचन त्यांनी शिरोधार्य मानले.

- १) प्रत्येक जीव हा मूळ रूपात ईश्वरी/दैवी आहे.
- २) अंतर्गत आणि बाह्य स्वभावावर नियंत्रण मिळवून त्याच्यातील दैवी अंशास जागृत करणे हे आपले ध्येय आहे.
- ३) कर्म आणि पूजा किंवा मानसिक नियंत्रण किंवा तत्त्वज्ञान यापैकी एक किंवा अनेक मार्गांचा उपयोग करून मुक्ती मिळविली पाहिजे.
- ४) उठा, जागे व्हा, आणि आपले ध्येय प्राप्त होईपर्यंत थांबू नका.
- ५) ‘दरिद्री नारायण, हा शब्द विवेकानंदानी जगाला दिला त्यांचे बंगालीतील (लियंतरण : ‘सखार

प्रति’) या मथळ्याचा अर्थ : मराठी “मित्रास” इंग्लिश - Friend नावाच्या एका अंश देवनागरी लियंतरण:

बहुरूपे सम्मुखे तोमार छाडि
कोशाय खुंजिछो ईश्वर
जीव प्रेम करे जेई जन
सेई जन सेविछे ईश्वर

अर्थ - ईश्वर अनेक रूपाने तुझ्या समोर उभा आहे ते सोडून तू कुठे ईश्वराला शोधतोस?जे कोणी प्राणिमात्रांवर प्रेम करतात तेच खरी ईश्वराची (खरी) सेवा करतात.

★ ★ ★

माझे वडील

वडील म्हणजे एक झाड,
पावलोपावली आधार देणार
आणि सांभाळणार.....
वडील म्हणजे कष्ट, मेहनत.
सर्वांच्या सुखासाठी झगडणारे.....
वडील म्हणजे एक चैतन्य,
नेहमीच उत्साही ठेवणार.....
वडील म्हणजे एक हक्काची जागा,
मन मोकळे करण्याची.....
वडील म्हणजे थोडी भीती,
चूक करताना वाटणारी.....
वडील म्हणजे विनयता,
लहानांनाही मोठं करणारी.....
वडील म्हणजे प्रेमाचा समुद्र,
नेहमीच भरती कडे वाहणारा.....
वडील म्हणजे निरांजन,
हृदयाच्या देवाच्यात जपावं असं .....

- हेमंतकुमार तिडके
बि. कॉम १ सेम

विश्वकल्याणाची प्रार्थना पसायदान

– प्रा. कविता लुटे, मराठी विभाग

संत ज्ञानेश्वर माऊलीचा 'ज्ञानेश्वरी' हा ग्रंथ म्हणजे तत्त्वज्ञान व काव्य यांच्या सुंदर मिलाफ होय. भगवद्गीतेतील तत्त्वज्ञानाचे रहस्य मधूर काव्य रचनेतून संत ज्ञानेश्वरांनी अगदी सुलभतेने उलगडून दाखविले आहे. जीवनाचे तत्त्वज्ञान जनसामान्यां पर्यंत पोचविण्याचे असामान्य कार्य त्यांनी केले. 'इथे मन्हाटिचिये नगरी ! ब्रह्मविद्येचा सुकाळू करी' या उदात्त बैठकीच्या आधारे ज्ञानेश्वरीची रचना झालेली आहे. कोणत्याही फलाची अपेक्षा न करता ज्ञानेश्वरांनी ग्रंथरूपी सिध्दीनंतर विश्वात्मक देवाने आनंदित होऊन संतुष्ट समाधानी अंतःकरणाने पसायदान द्यावे अशी प्रार्थना ज्ञानेश्वर आपल्या गुरूमाऊली जवळ करतात. संताचे पसायदान व्यक्तिगत हित, कल्याणासाठी नसून अखिल सजिवसृष्टी करीता असते. ती एक विश्वव्यापी प्रार्थना असते वैश्विक संस्कृतीनुसार कोणताही यज्ञ जेव्हा सिद्धीस जात असतो त्यावेळी कृपाप्रसाद मागण्यात येतो संत ज्ञानेश्वरांनी मागितलेले पसायदान म्हणजे संत वाङ्मयातील कौस्तुभमणी ठरलेले आहे.

संत ज्ञानेश्वर माऊलींनी त्यांचे गुरू मोठे बंधू संत निवृत्तीनाथांना 'विश्वात्मक देव' संबोधले असून त्यांना अखिल मानवजातीच्या कल्याणाकरीता दान मागितलेले आहे. माझ्या गुरूंनी माझ्या ग्रंथरूपी यज्ञाने संतुष्ट होऊन पसायदान द्यावे ही ज्ञानेश्वरांची पहिली प्रार्थना आहे. संत ज्ञानेश्वर माऊली म्हणतात.

जे खळांची व्यकंटी सांडो! तया सत्कर्मी रती वाढो

भूता परस्परे पडो! मैत्र जीवांचे ॥

हे विश्वात्म देवा, या जगामध्ये जेवढे काही वाईट आचरण आहे, वाकडेपणा आहे तो दुष्टांच्या अंतःकरणातून समूळ नष्ट होऊ दे जे कर्म वाटयाला आलेली आहेत, ती जर व्यवस्थितपणे पार पडली की सत्कर्माची गोडी आपोआपच निर्माण होईल.

प्राणिमात्रांची परस्परांशी मैत्री व्हावी व अवघ्या प्राणिमात्रांचे कल्याण व्हावे अशी प्रार्थना

संत ज्ञानेश्वर महाराज करतात. आहे. दुरित म्हणजे पाप, तिमिर म्हणजे अंधार पापरूपी अंधार समूळ नाहीसा होऊ दे, पण हा अंधार नाहीसा होण्या करीता सूर्योदय झाला पाहिजे. ज्ञानेश्वरांना अभिप्रेत असलेला सूर्य हा स्वधर्मरूपी सूर्य आहे. तो उदयास यावा आणि संपूर्ण विश्व प्रकाशमान व्हावे अशी आशा ज्ञानेश्वर माऊली व्यक्त करतात. विश्वातील सर्व प्राणिमात्रांच्या ज्या इच्छा, आकांक्षा आहेत. त्या पूर्णत्वाला जावो, ही सदिच्छा येथे व्यक्त करतात. ज्ञानेश्वर महाराज म्हणतात. की, जे जे, ईश्वरनिष्ठ आहेत. त्यांची मांदियाळी (समुदाय) एकत्र येऊन सर्व प्राणिमात्रांवर कल्याणाचा वर्षाव करू दे असे झाल्याने मनुष्य स्वकर्माला कधीही चुकणार नाही. मनुष्याच्या ठायी असणारा अविवेकरूपी अंधार दूर होईल आणि विवेकरूपी दिवा सदैव लखलखीत राहिल हे सर्व अनवरत म्हणजे अखंड निरंतर भेटत राहावेत. असे मागणे सदगुरूचरणी संत ज्ञानदेव मागत आहे. भक्तीचे अमृत वाटत निघालेले ईश्वरनिष्ठ कसे आहेत यांचे वर्णन ज्ञानेश्वर माऊली पुढीलप्रमाणे करत आहे.

“चला कल्पतरूचे आरव। चेतना चिंतामणींचे गाव बोलते जे अर्णव। पीयूषांचे॥”

ही ईश्वरनिष्ठांची मांदियाळी नसून जणू काही नानाविध वृक्षवेलींनी फुलाफळांनी बहरलेले सुंदर उपवन (आरव) आहे. हे आरव असामान्य आहे. कारण इच्छित फळ देणाऱ्या विविध कल्पवृक्षांनी ते व्यापलेले आहे हे कल्पतरू अर्थात ईश्वरनिष्ठ संताची मांदियाळी अलौकिक असून चालते बोलते. कल्पतरू आहे चिंतामणीचे गाव आहे हा संताचा समुदाय अर्णव म्हणजे सागर आहे आणि तो देखिल अमृताचा महासागर यात जनसामान्यांच्या कल्याणासाठी भक्तीरूपी अमृताचे (पीयूषाचे) पान घडवतात. असे हे संत चंद्र व सूर्यापेक्षा ही श्रेष्ठ आहे.

पौर्णिमेचा पूर्ण चंद्र जरी बघितला तरी त्यावर डाग आहे. सूर्याचे तेज झगझगीत आहे पण संत हे ज्ञानरूपी मार्तंड आहे. त्यांचे तेज दाहक नसून शीतल आहे. कारण ते ज्ञानाचा प्रकाश देऊन अविद्येचा नाश सौम्यतेने करतात. ज्यांच्या चित्तात निरंतर समाधान, शांती आहे तेच खरे संत. पुढे संत ज्ञानेश्वर माऊली सांगतात की, तिन्ही लोक सर्व सुखाने परिपूर्ण व्हावे आणि आदिपुरूषाची अखंडीत उपासना करावी, भजन करावे धार्मिक ग्रंथाचे श्रवण, वाचन अभ्यास करावे की ज्याने उत्तम संस्कार चित्तावर उमटतील व ज्ञान आत्मसात होऊन आत्मोन्नतीचे दरवाजे खुले होतील. म्हणूनच संत ज्ञानदेव म्हणतात की,

आणि ग्रंथोपजीविये। विशेषी लोकी ये।

दृष्टादृष्ट विजये। होआवे जी॥

ग्रंथोपजविये म्हणजे ग्रंथ हेच तुमचे जीवन होऊन जावे. याकरीता कर्म ही पहिली पायरी असून नंतर भक्ती व ज्ञानाची पायरी आहे. आपला देह क्षणभंगुर आहे, याचे भान ठेवून ग्रंथच आपले जीवन बनविण्याचा व दृष्टा वर विजय प्राप्त करण्याचा मानस प्रत्येकाने केला पाहिजे. या प्रयत्नात आपल्याला यश यावे अशी प्रार्थना सद्गुरूंच्या चरणी ज्ञानेश्वर महाराज करतात. आहे. आत्मज्ञान रूपी कृपाप्रसाद सर्वाना लाभेल असे संत निवृत्तीनाथ संतुष्ट होऊन म्हणाले.

‘येणे वरे ज्ञानदेवो। सुखिया झाला॥’

देणाऱ्याला जास्त सुख व घेणाऱ्याला कमी सुख देणारे हे दान आहे तो कृपाप्रसाद सर्वाना लाभेल असे वरदान सद्गुरूकडून मिळाल्याने ज्ञानेश्वर महाराजांना अतीव सुख झाले आणि ज्ञानेश्वरांचे पसायदान मागणेही व्यापक स्वरूपाचे आहे. त्यांनी जो कृपाप्रसाद मागितला तो केवळ पृथ्वीवरील मानवासाठीच नसून तिन्ही लोकांवरील देव मानव व दानव या अखिल प्राणिमात्रांसाठी मागितला आहे. म्हणूनच ज्ञानेश्वर माऊलींचे पसायदान विश्व कल्याणाची प्रार्थना होय.

– प्रा.कविता लुटे
मराठी विभाग

“आई ”

आई एक नाव असतं ....

घरातल्या घरात गजबलेल गाव असतं...

सर्वात असते तेव्हा जाणवत नाही,

आता नसली कुठेच तरीही नाही म्हणंवात नाही

जत्रा पांगते पालं उठतात

पोरक्या जमिनीत उमाळे दाटतात

आई मनामनात तशीच जाते ठेवून काही

जिवाच जिवालाच कळावं

असं जाते देऊन काही

आई असतो एक धागा

वातीला उजेड दावणारी समईतली जागा

विझून गेली अंधारात की सैरावैरा

धावायलाही कमी पडत रान

थेंब येतात जातात, माती मात्र व्याकुळच

तिची कधीच भागत नाही तहान

दिसत नसतं डोळ्यांना तरी

खोदत गेलो खोल खोल

की सापडतेच अंतः करणातली खाण

याहून का निराळी असते आई ?

ती घरात नाही तर मग कुणाशी बोलतात

गोठयात हंबरणाऱ्या गायी

आई खरंच काय असते.

लेकराची माय असतं, वासराची गाय असते

दुधाची साय असते, लंगड्याचा पाय असते

धरणीची ठाय असते.

आई असते ..... जन्माची शिदोरी.....

सरतही नाही ..... उरतही नाही.....

– अजय कैलास सातपूते,

बि.कॉम २

नागपूरातील गोंडराजांची राजवट :

- डॉ. यमुना रेवतकर, इतिहास विभाग

भारतातील आदिवासी जमाती पैकी गोंडाची जमात सर्वात मोठी होती. त्यांची वस्ती प्रामुख्याने मध्यप्रदेश, ओरिसा, महाराष्ट्र, आंध्रप्रदेश व बिहार राज्यामध्ये आढळते. महाराष्ट्रात नागपूर, चंद्रपूर, गडचिरोली, यवतमाळ व नांदेड इत्यादी ठिकाणे होती. जुन्या मध्य प्रातात गोंडाचे राज्य असल्यामुळे त्या भागाला गोंडवन हे नाव पडले. गोंडवन म्हणजे जबलपूर ते तेलगण आणि छत्तीसगड ते सातपूडा पट्ट्यात अंतर्भूत होणारा प्रदेश होय. या पट्ट्यात प्रामुख्याने आजच्या बस्तर, छिंदवाडा, मंडला, चंद्रपूर, गडचिरोली, नागपूर, यवतमाळ, नांदेड, आदिलाबाद व रंगळया प्रदेशाला गोंडवन म्हणून ओळखले जात होते.

या दवांचे राज्य नष्ट झाल्यावर आंध्र मधून हे लोक उत्तरेकडे आले. त्यांचा शिरकाव प्रथम दऱ्याखोऱ्यात झाला असला तरी हळूहळू त्यांचे राज्य विस्तारले १५ व्या शतकात गढा-मंडला येथील राणी दुर्गावतीच्या काळी गोंडाचे राज्य विस्तारले होते. इ.स. १५६३ साली मुघल सम्राट अकबराने गढ्यावर आक्रमण केले. या राज्याचे विभाजन झाले. यात चंद्रपूर व देवगड ह्या राज्याचा समावेश होता.

देवगडला गोंडाच्या अगोदर गवळ्यांचे राज्य होते. त्यावेळी तुकोबा राजे म्हणून एक गवळी राजा देवगडला होता. आणि जाटबाना वाचा एक शूर गोंड सेनापती आणि प्रशासक नागपूरला गोंडाच्या किल्ल्यात होता. इ.स. १५८० मध्ये जाटबाने राजापूरबारसा येथे एक किल्ला बांधला.

जाबालादलशहा, कोकशहा, केसरीशहा अशी तीन मुलेहोती. जाटबा नंतर त्याचा थोरला मुलगा दलशहा इ.स. १६२० ते १६२४ पर्यंत करून त्याने सन १७०२ मध्ये नागपूर नगराची उभारणी केली. या नगराचे नागपूर हे नाव त्यानेच कायम केले. नागपूर भोवती तटबंदी उभारली याच अवधीत एक राजकीय केंद्र म्हणून नागपूरला महत्त्व प्राप्त झाले. म्हणून त्याला नागपूरचा निर्माता असे म्हटले जाते.

चांदसुलतान :

बख्तबुलंद नंतर त्याचा मुलगा चांदसुलतान हा नागपूरचा सर्व सत्ताधीश झाला. त्याने नागपूरला आपली राजधानी निश्चित केली. त्याने तीन मैल लांबी चापरकोट बांधला, त्यामुळे नागपूरच्या विकासात भरच पडली. त्यानेच शुक्रवार तलाव खोदविला, तट तयार केला. आणि राज्याच्या सीमा वाढवल्या. इ.स. १७३५ मध्ये चांदसुलतान मृत्यू पावला. त्यावेळी त्याची तीन मुले मीरबहादुर, अकबरशहा आणि बुऱ्हाणशहा अल्पवयीन होते. त्या वेळी बख्तबुलंदचा वालिशहा नावाचा एक अनौरस पुत्र होता. त्याने देवगडची गादी बळकावली त्यात मीरबहादुर मारल्या गेला. चांदसुलतानची विधवा पत्नी राणी रतनकुंवर आणि तिच्या दोन अल्पवयीन मुलांना कैदेत टाकले. अशा अडचणीच्या वेळी राणी रतनकुंवरने बेरारचे मराठा नेते रघुजी भोसल्यांना 'भाम' येथे गुप्त निरोप पाठविल्यावर रघुजी आपली फौज घेऊन निघाला. भाम हे गाव यवतमाळ जिल्ह्यात आहे. पाटणसावंगी येथे इ.स. १७३६ च्या सुमारास रघुजीची व बलिशहाच्या सरदारची लढाई झाली. त्यात रघुजी विजयी होऊन केळझर येथे आला.

या ठिकाणी बलिशहाचा रघुजीने पराभव केला रतनकुंवर आणि तिची दोन मुले कैदेतून मुक्त झाली. रतनकुंवरने रघुजीला आपला तिसरा मुलगा मानुन देवगडराज्याची तीन भागात विभागणी केली. एक भाग रघुजीला दिला त्यात नागपूर, भंडारा, रामटेक हा प्रदेश येत होता. यानंतर रघुजीने 'भामहून' आपली राजधानी कायमची नागपूरला आणली होती.

अकबरशहा व बुऱ्हाणशहा यांना आपल्या राज्याचे शासन योग्यरित्या करता आले नाही. इ.स. १७४८ साली तेथे बंडाण्या सुरू झाल्या रतनकुंवरला दिलेल्या आश्वासनानुसार रघुजीने हया बंडाण्या मोडून काढल्या. अकबरशहा व पुऱ्हाणशहा यांना नागपूरला आणू परंतु येथून पळून अकबरशहा निजामाच्या आश्रयाला गेला. बुऱ्हाणशहा मात्र नागपूरला रघुजीच्या

आश्रयाने राहिला. रघुजीने संपूर्ण देवगडचा कारभार आपल्या हाती घेतला. गोंड राजे नामधारी मालक राहिले. रघुजीने दर साल उत्पनाचा ठराविक भाग गोंडराजाला दिला.

यानंतर गोंडराजाचा मालकी हक्क ध्यानात घेऊन भोसले कुळातील नवा शासक सत्तारूढ होतांना प्रथम गोंडराजा कडून तिलक लावून घेण्याची आणि भोसल्यांना सेना साहेब सुभ्याचा किताब छत्रपतीकडून मिळाला असल्याने त्यापदाची वस्त्रे भोसले शासकांनी छत्रपती शाहु कडून आणण्याची प्रथा पडली.

★ ★ ★

लिंबोणीच्या झाडामागे

सुर्य गेला मावळून
काऊ चिऊ थूर बाई
काऊ चिऊ थूर
आकाशाच्या मैदानात
स्वर्ग गंगेचा पूर ..... ॥१॥

रानांतून वनांतून
सारंगीचा सूर बाई
सारंगीचा सूर
पश्चिमेला गार वारा
नेई त्याला दूर ..... ॥२॥

अंगणात रातराणी
डोले आनंदात बाई
डोले आनंदात
ध्याया तिला हेलकावे
आला झंझावात ..... ॥३॥

लिंबोणीच्या झाडामागे
चांदोबाची कोर बाई
शशांकाची कोर
भोवताली मेघ सारे
गोळा झाले घोर ॥४॥

– शुभम सुधाकर अंगरवार
बी.कॉम १

माझी कन्या

गाई पाण्यावर काय म्हणुनि आल्या
काग गंगा यमुनाहि या मिळाल्या.

अभय पितरांच्या चित्तचोरटीला
कोण माझ्या बोलले गोरटीला ?

उष्ण वारे वाहती नासिकांत
गुलाबांला सुकविती काश्मिरांत
नंदनांतिल हलविती वल्लरीला,
कोण माझ्या बोबलें छबेलीला ?

तुला 'लंकेच्या पार्वती समान
पाहुनीया होवोनि साभिमान

काय त्यातील बोलली एक कोण
अहा! आली ही पाहा, भिकारीण !

तुला घेईल पोलके मखमलीचे,
कुडी मोत्यांची फूल सुवर्णाचे,
हौस बाई! पुरवीन तुझी सारी
परी आवारे हा पुलय महाभारी ! .....

प्राण ज्यांच्यावर गुंतले सदाचे
कोड किंचित पुरविता न ये त्यांचे
तदा बापाचे हृदय कसे होते.
न ये वदतां, अनुभवी जाणती ते !

माज धलिकाचा पडे फिका साचा,
असा माझा अभिमान गरीबाचा
प्राप्त होता पारे हे असे प्रसंग
हृदय होते हदरोनिया दुभंग !

देव देता सदगुणी बालकांना
काय म्हणुनी आम्हांस करंटयांना ?
लांब त्याच्या गांवास जाऊनीया
गढू घेतो हे त्यास पुसोनिया !

'गांवि जातो' ऐकता त्याच काली
पर बदलुनि ती बालसृष्टि गेली !
गळा घालुनि करपाश रेशमाचा
वंदे 'येते मी' पोर अज्ञावाची !

– प्रियंका बांधेकर, बी.कॉम. द्वितीय

म्हणूनच संसार देखणा होतो

स्त्री

स्त्री थकत नाही, हरत नाही .....

हरली तरी रडत बसत नाही .....

ती धडपडते, मार्ग शोधते .....

स्त्री

सतत कार्यमग्न असते .....

एखादया मुंगी सारखी

सतत कशाचा तरी साठा करत असते.....

मुंगी सारखीच ..... शिस्त बद्ध.....

आखीव मार्गावरून

चालत राहते.....

स्त्री

जगण्यासाठी तिला व्यसनांचा

आधार लागत नाही.....

तिच्यातील विजिगिषु वृत्ती

हेच तिच व्यसन.....

ती जगत गर्भाशयात भारली गेली

नसेल तर नक्कीच जगते ?

स्त्री

धारण करते, पोषण करते,

जगते तशीच जगवते.....

ती मोडत नाही, ती थकत नाही.....

अती दुःखानेही, ती कोलमडत नाही.....

स्त्री

जन्मतःच लढवय्यी असते .....

गग आणि गल गुणसूत्रांच्या गोंधळात ती

सहसा पडत नाही .....

कारण तिला पंक्क माहिती असतं .....

तो एका क्षणाचा अपघात

असतो केवळ .....

स्त्री तत्त्वज्ञान जगते.....!

जगण्याची कला ती उपजतच जाणते .....

स्वीकार, अनुकंपा क्षमा ही जगण्याची

सूत्रच असतात मुळी तीच्या .....

आपल अस्तित्व टिकवून आपल्यावर अवलंबून

असणाऱ्या सर्वांना ती जगवते .....

ही तपस्या तीच करू शकते .....

खात्री असते ...

स्त्री

म्हणूनच विट आणि संयमी असते .....

ती स्वार्थी असूच शकत नाही .....

पुरुष आणि प्रकृतीचा हा अनादी अनंत

काळापासून चालत असणारा संसार.....

यात आनंद निर्माण केलाय, रंग भरलेत, आणि

मोहपाश निर्माण केलेत ते स्त्रीनेच....

आवश्यकच आहे ते .....

ती गुंतवते....आणि तो गुंततो .....

म्हणूनच संसार देखणा होतो.....

स्त्रीशक्तीला त्रिवार वंदन

- गिता रायपुरे , बी.ए ३ ईयर

फूलपांखरू

फूलपांखरू !

छान किती दिसते/ फूलपांखरू

या वेलीवर / फूलांबरोबर

गोड किती हसते/फूलपांखरू

पंख चिमूकलें/निळेजांभळे

हालवूनी झूलतें/फूलपांखरू

मी धरू जाता/येई न हाता

दूरच ते उडते/ फूलपांखरू

- कुमारी दिप्ती निखाडे,

बी.कॉम १ सेम

साथ

होता अंधकार सर्वत्र

वाट एकटीच होती.....

चालताना एकटेच

साथ कुणाचीच नव्हती.....

अशात तुझे येणे झाले.....

शुभ्र सहवास तुझा,

मन चांदण्यात न्हाले.....

अन सोबत तुझ्या,

जीवन सुंदर झाले .....

- हेमंतकुमार तिडके, बी. कॉम १ सेम

अ आ आई

अ आ आई, म म मला
मी तूझा मामा दे मला मूका
प प पंतग आभाळात उडे
ढ ढ ढगांत चांदोमामा दडे
घ घ घडयाळ, थ थ थवा
बाळ जरी खटयाळ, तरी मला हवा
ह ह हम्मा गोड दूध देते
च चिऊ अंगणात येते
भ भ भटजी, स स ससा
मांडिवर बसा नि, खुदकन हसा
क क कमळ पाण्यावर डूले
ब ब बदक तुरूतुरू चाले
बाळ माझे कसे गाणे गाई.
- कुमारी दिप्ती निखाडे, बी.कॉम १ सेम

''कणा''

'ओळखलतं का सर मला' पावसात आला कोणी
कपडे होते कर्दमलेले केसावरती पाणी.
क्षणभर बसला, नंतर हसला, बोलला वरती पाहून;
'गंगामाई पाहुणी आला, गेली घरटयात राहून
महेशवाशीण पोरीसारखी चार भिंतीत नाचली
मोकळया हाती जाईल कशी-बायको मात्र वाचली
भिंत खचली, चूल विझली, होते थोडे ठेवले.
कारभारणीला घेऊन संगे
सर, आता लढलो आहे.
पडकी भिंत बांधतो आहे.
चिखलगाळ काढतो आहे'
खिशाकडे हात जाताच हसत हसत उठला
मोडून पडला संसार तरी मोडला नाही कणा
पाठीवरती हात ठेवून नुसते लढ म्हणा.
-प्रियंका खंडारे, बी.कॉम. द्वितीय

शब्द

आकान्ताने हाका घातल्या माझ्या
तेव्हा तेव्हा शब्दच धावून आले
माझ्या निरूत्तर निखाच्यांना
माउलीने घ्यावे तसे पोटाशी घेतले.॥१॥
डोळ्यांपुढे अंधारून आले तेव्हा
शब्दांच्याच उजेडाने हात दिला
एखादी आठवण आग घेऊन धावली
तेव्हाही शब्दांनीच हल्ला झेलला.... ॥२॥
चिडून चिडून सांडत होते ऊन
तेव्हाही शब्दांनीच सावली धरली,
दिवसाही दाटायला अंधर तेव्हा
शब्दांनीच हातात बिजली दिली.॥३॥
जगू न देणारे काही विसरायचे होते
तेव्हाही शब्दांनीच तोल सावरला,
मरणाच्या धारेत सापडलो तेव्हा
शब्दांनीच माझ्याकडे किनारा सरकवला.
कहीही नव्हते हाती, वाटे स्वतःचीच भीती
तेव्हाही शब्दांनीच पाठीवर हात ठेवला,
कधी वाच्याने टाळले कधी निवाच्यांनी छळले
तेव्हाही शब्दांनीच उरात आश्रय दिला.
मी भिकारी, मी शब्दांना कायदेऊ ?
मी कर्जदार शब्दांचा कसा उतराई होऊ ?
मी शब्दांत शिरलो आणि स्वतःला वाचविले,
जहर मी प्यालो आणि शब्दांनी ते पचविले.

- प्रणय छलिया, बी.कॉम.द्वितीय

मी कुणाला कळलो नाही

मित्र कोण आणि शत्रू कोण
गणित साधे कळले नाही
नाही भेटला कोणी असा
ज्याने मला छळले नाही
सुगंध सारा वाटीत गेला
मी कधीच दरवळलो नाही...
ऋतू नाही असा कोणता ज्यात मी
होरपळलो नाही.....
केला सामना वादळाशी त्याच्या
पासून पळालो नाही
सामोरा गेलो संकटाना
त्यांना पाहून वळलो नाही....
पचऊन टाकले दुःख सारे
कधीच मी हळहळलो नाही....
आले जीवनी सुख जरी
कधीच मी हुरळलो नाही .....
कधी ना सोडली कास सत्याची
खोटयात कधीच मळलो नाही...
रूसून राहिलो माझ्या
अगदी जवळचेच पण
मी कुणाला कळलोच नाही !

- अंकुश बोबडे
कवी - सुरेश भट

मैत्री

मैत्री म्हणजे दोन जीवांना जोडणारा पूल
मैत्री म्हणजे वेलीवरचे फुल
मैत्री म्हणजे संकट काळी मदतीचा हात
मैत्री म्हणजे आभाळाला पडलेले स्वप्न
मैत्री म्हणजे शाबासकीची पाठीवर थाप
मैत्री म्हणजे आसवे पुसणारा उबदार हात.

श्रुती निमजे
बी.कॉम-१

ते महाविद्यालयाचे दिवस ...

ज्यावेळी आठवतो दिवस माझ्या जीवनातला
ते म्हणजे माझ्या महाविद्यालयाच्या आयुष्यातला
दिवसांचा तो प्रत्येक खेळ
त्यामध्ये माझ्या मनातला एक वेळ
जीवनातला तो प्रवास
माझ्या श्वासातला तो श्वास
शिक्षकांची ती शिकवण
ती माझी जन्मभर आठवण
मित्रांची ती मस्ती, तो आनंद
खरचं त्यातच माझा अत्मानंद

- चित्रा बारापात्रे, बी.ए. तृतीय

तो महाविद्यालयाचा दिवस....

ज्यावेळी आठवतो दिवस माझ्या जीवनातला
ते म्हणजे माझ्या महाविद्यालयाच्या
आयुष्यातला
दिवसांचा तो प्रत्येक खेळ
त्यामध्ये माझ्या मनातला एक वेळ
जीवनातला तो प्रवास
माझ्या श्वासातला तो श्वास
शिक्षकांची ती शिकवण
तीच माझी जन्मभर आठवण
मित्रांची ती मस्ती, तो आनंद
खरचं त्यातच माझा आत्मानंद.

धिरज वसुले
बी.कॉम-२

मानवाधिकार आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार

प्रा. सचिन चापके, (अंशकालिन सहा. प्राध्यापक)

प्रस्तावना :

समकालिन आंतरराष्ट्रीय संबधामध्ये दोन महत्त्वाचे विकास दिसतात. एक १९४५ मधील संयुक्त राष्ट्र संघाची स्थापना व त्या माध्यमातून आंतरराष्ट्रीय स्तरावर मानवाधिकाराच्या संरक्षणाचा विचार. दुसरा म्हणजे आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेचे जागतिकीकरण ज्यामुळे आंतरराष्ट्रीय व्यापारामध्ये सतत विकास झालेला दिसतो. पुढे ज्याचे नियंत्रण करण्यासाठी १९९५ मध्ये जागतिक व्यापार संघटनेची स्थापना करण्यात आली.

बहुतांश विद्वानांनी आणि राष्ट्र राज्यांनी मान्य केले की आंतरराष्ट्रीय व्यापारामध्ये विकसनशील व अविकसित राष्ट्रांचा सहभाग त्यांच्या आर्थिक व औद्योगिक विकासाला योगदान करून तेथील लोकांचे जीवनमान उंचावण्यास मदत करेल. तसेच सर्व समाजातील शेवटच्या माणसाच्या मानवाधिकारांची संभावना वाढवले. परंतु मुक्त व्यापाराचे समर्थन करणाऱ्यांच्या दाव्यांचा व विश्वासाचा या देशांवर प्रतिकूल परिणाम झालेला दिसतो. कारण आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे स्वरूप जास्तीत जास्त नफा कमविण्याच्या सिद्धांतावर स्थिरावले की, ज्यामुळे मानवाधिकाराच्या संवर्धनाकडे व सन्मानाकडे दुर्लक्ष झाले.

प्रस्तुत शोध निबंधामध्ये विशेषकरून आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या जागतिकीकरणामुळे बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचा अधिक नफा कमविण्याच्या धोरणामुळे आंतरराष्ट्रीय पातळीवर कामगार, मुलनिवासी आणि तिसऱ्या जगातील लोकांचे सर्व प्रकारच्या म्हणजेच आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक व सांस्कृतिक तसेच नागरी व राजकीय मानवाधिकाराचे कसे उल्लंघन होत आहे त्याची कारणे, परिणाम व उपाय शोधण्याचा अल्पसा प्रयत्न केला आहे.

मानवाधिकाराचे आंतरराष्ट्रीयकरण :

मानवीय इतिहासामध्ये जागतिक पातळीवर सर्व प्रथम १९४८ मध्ये विश्वव्यापी घोषणा (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) जी आर्थिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक अधिकाराशी संबंधित होती. (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights - ICESCR), त्यानंतर १९६६ मध्ये नागरी आणि राजकीय अधिकारावर आंतरराष्ट्रीय कावेंट (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) हे सर्व अधिकार मिळून आंतरराष्ट्रीय बिलाचे भाग बनले. जगाच्या इतिहासातील प्रथमच असे पहिले बिल होते ज्यात आंतरराष्ट्रीय संबधाच्या कार्यसूची मध्ये मानवाधिकाराच्या संवर्धनाच्या बाबी आणल्या गेल्या.

ICCPR हे बिल खालील अधिकारांना निर्देशित करते (कलम ६ ते २७) :

- जीवन जगण्याचा अधिकार
  - स्वातंत्र्य आणि संरक्षणाचा अधिकार.
  - गुलामी व वेढबिगारी पासून स्वतंत्रता.
  - शोशन आणि अमानवीय व्यवहारापासून स्वातंत्र्य.
  - कारागृहातील व्यक्तित्ना मानवीय व्यवहार मिळविण्याचा अधिकार.
  - संचार व वास्तव्याच्या पर्यायाचे स्वातंत्र्य.
  - जात व धर्माधारित द्वेष पसरविण्याच्या विचाराचा निषेध करण्याचा अधिकार.
  - राजकीय अधिकार
  - कायद्यासमोर समानतेचा अधिकार आणि
  - अल्पसंख्याकांचे अधिकार इत्यादी
- आंतरराष्ट्रीय पातळीवर या प्रकारे वरील दोन

कावेंट मधील तरतुदी सर्वात अधिक पायाभूत मानवाधिकार प्रधान करतात.

जागतिक व्यापार संघटनेची (WTO) भूमिका :

जागतिक व्यापार संघटनेची स्थापना १ जानेवारी १९९५ ला टेरिफ आणि व्यापार या संबंधी सामान्य कराच्या (गॅट) जागेवर झाली. जागतिक व्यापार संघटने जवळ वाणिज्य विषयक घडामोडी आणि व्यापार विषयक धोरणाच्या संबंधी व्यापक कार्यक्षेत्र आहे. जागतिक व्यापार संघटनेच्या कार्यात खालील बाबींचा प्रमुखतः समावेश होतो.

- बहुपक्षीय व्यापार कराराचे मॉनीटर करणे आणि कार्यान्वित करणे.
  - बहुपक्षीय व्यापार विषयक चर्चेसाठी विचारपीठाचे काम करणे.
  - व्यापार करणाऱ्या भागिदारा दरम्यान व्यापारा संबंधी काही वाद निर्माण झाल्यास मध्यस्थाची भूमिका पार पाडणे.
  - राष्ट्रीय व्यापार विषयक धोरणाचे निरीक्षण करणे.
  - विश्वव्यापक आर्थिक धोरणे बनविण्यासाठी संबंधित अन्य आंतरराष्ट्रीय संस्थांना सहयोग करणे
- जागतिक व्यापार संघटनांच्या करारामध्ये प्रस्तुत महत्त्वपूर्ण आंतरराष्ट्रीय व्यापार व्यवस्थेला संचालित करणारे चार सिद्धांत.
- व्यापार सदस्यांमध्ये आणि आयात किंवा घरेलु उत्पादित वाणिज्य विषयक वस्तु दरम्यान कुठल्याच प्रकारचा भेदभाव न करणे.
  - जागतिक व्यापार संघटनेच्या करारामध्ये असे सुनिश्चित करण्याचा प्रयत्न केला की गुंतवणूक आणि व्यापाराच्या स्थितीत संबंधित सदस्य सरकारांना आपल्या इच्छेनुसार नियम बदलविणे सहज शक्य होणार नाही.
  - जागतिक व्यापार संघटनेला औपचारिक अधिसूचनेद्वारा राष्ट्रीय पातळीवर किंवा बहुपक्षीय पातळीवर या नियमांना प्रकट करणे

आवश्यक असते.

- जागतिक व्यापार संघटनेच्या करारातील विकासाला आणि आर्थिक सुधारणांना प्रोत्साहन देतो.

बहुतांश अविकसित राष्ट्रांनी मागील एका दशका दरम्यान आर्थिक सुधारणांच्या धोरणांना किंवा उदारीकरणाच्या धोरणांना स्विकारत आहेत.

बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचे आंतरराष्ट्रीय व्यापारावर वाढत्या प्रभावामुळे मानवाधिकारावर होणारा दुष्परिणाम:

बऱ्याच आधी असे मान्य केल्या गेले की, ज्या बहुराष्ट्रीय कंपन्या राष्ट्रीय हद्दी पार करून कार्य संचालित करतात त्यांचा आधुनिक जगावर अधिक प्रभाव असतो. ज र आपण देशाच्या राजस्वाची तुलना बहुराष्ट्रीय कंपन्यांच्या राजस्वाच्या तुलनेत केली तर केवळ सहा राज्ये अमेरिका (१.२४८ बिलियन डालर), जर्मनी (६९० बिलियन डालर), यु.के. (३८९ बिलियन डालर), इटली (३३९ बिलियन डालर) आणि फ्रान्स (२२१ बिलियन डालर) राजस्व सर्वात मोठ्या नऊ बहुराष्ट्रीय कंपन्या मित्सुबिशी (१८४ बिलियन डालर), मित्सुई (१८२ बिलियन डालर), सुमिटोमा (१६८ बिलियन डालर), मेराबेनि (१६१ बिलियन डालर), फोर्ड मोटर (१३७ बिलियन डालर), टोयोटा मोटर (१११ बिलियन डालर) आणि एक्सोन (११० बिलियन डालर) च्या राजस्वापेक्षा जास्त आहेत. त्यांच्या प्रबळ आर्थिक शक्तीमुळे बहुतांश बहुराष्ट्रीय कंपन्या राष्ट्रीय सरकारांच्या नियंत्रणा पासून मुक्त असतात. या व्यतिरिक्त साधारणतः बहुराष्ट्रीय कंपन्या राष्ट्रीय राजकीय व्यवस्थेवर विशेषकरून व्यापार समर्थक राजकीय पक्ष आणि व्यक्तिद्वारे विशेष प्रभाव प्रस्थापित करतात. ज्यामुळे व्यापाराचे नियंत्रण करणे कठीण होते.

अर्थातच बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचा प्रमुख उद्देश अधिकाधिक नफा मिळविणे असल्यामुळे विविध राष्ट्रातील कंपन्यांमध्ये गुंतवणूकीला घेऊन आपआपसात स्पर्धा निर्माण होऊन त्याचा प्रतिकूल परिणाम कामगारांच्या आर्थिक, सामाजिक आणि

सांस्कृतिक मानवाधिकाराच्या उल्लंघनात होतांना दिसतो. तसेच या स्पर्धेच्या युगात नवीन प्रकल्पामुळे मुलनिवासितांच्या स्वच्छ वातावरणात जीवन जगणे आणि सांस्कृतिक अधिकारांचेही उल्लंघन होत आहे. त्याचसोबत पर्यावरणाचेही संतुलन बिघडत आहे. गरीब-श्रीमंत देशांमध्ये आर्थिक दरी निर्माण होऊन आंतरराष्ट्रीय पातळीवर मानवाधिकारांच्या समस्येने अधिक गंभीर स्वरूप धारण केले आहे. पुढील काही उदाहरणावरून त्याचे गंभीर स्वरूप सहज लक्षात येते.

- कामगाराच्या बाबतीत विचार केल्यास अनेक भारतीय बहुराष्ट्रीय कंपन्या खेळ सामग्री बनविण्याचे कार्य करते जरी या बाबतीत सरकारी आकडेवारी अस्तित्वात नसली तरी 'क्रिश्चियन एड' या गैर राजकीय संस्थेच्या पाहणी नुसार या उद्योगांमधील ३,००,००० कामगारा पैकी जवळपास २५,००० ते ३०,००० हे बाल कामगार आहेत. ज्यात १० ते ११ वर्षाची मुले पाच ते सहा तास अत्यंत अल्प वेतनात काम करतात.
- मुलनिवासींच्या मानवाधिकारा विषयी चिंतीत होऊन संयुक्त राष्ट्र संघाने १९९४ ते २००३ हे दशक देशी लोकांसाठी संयुक्त राष्ट्र दशक घोषित केले होते. कारण त्यांच्याही मानवाधिकाराचे उघडपणे उल्लंघन होत होते. भारतीय संदर्भात उदाहरण द्यायचे झाल्यास महाराष्ट्रातील डहानू भागात 'पी एण्ड ओ' कंपनी द्वारा नवीन बंदर निर्मिती वरून विवाद उत्पन्न झाला होता. या भागात अल्प प्रमाणात अस्तित्त्व असलेल्या वारली जमातीचे वास्तव्य होते. प्रस्तावित बंदराचा आकार खुप मोठा असल्याने त्यांना सांगितल्या गेले की अधिक प्रमाणात रोजगार उपलब्ध करून तेथील अर्थव्यवस्था पुनर्जीवित केल्या जाईल व मुंबई च्या बंदरावरील गर्दी कमी होईल. परंतु 'पी एण्ड ओ' द्वारा तयार केलेल्या आपल्या अप्रकाशित अहवालातील निष्कर्शात उल्लेख केला की बंदर वारलीची जीवन पद्धती नष्ट

करेल. तसेच या अहवालात असेही म्हटले की ७० टक्के वारलींनी यास विरोध करून फक्त ११ टक्के वारलींनी त्याचे समर्थन केले आहे. या अहवालातील निष्कर्शांमध्ये शाश्वत आर्थिक नफा मिळेल असा उल्लेख जरी केला असला तरी त्याचे खुप कमी प्रमाण मिळतात. वास्तविक पाहता नैसर्गिक संसाधनाचा योग्य उपयोग उन्नतशील अर्थव्यवस्थेचे सृजन करते म्हणजेच आत्मनिर्भर होणे असते जर 'पी एण्ड ओ' या कंपनीला बंदर कार्य करण्याची परवानगी दिल्या गेली असती तर तेथील स्थानिक अर्थव्यवस्था नष्ट होऊन मुलनिवासींच्या मानवाधिकारावर त्याचा व्यापक परिणाम झाला असता.

- वाढत्या आंतरराष्ट्रीय मुक्त व्यापारामुळे पर्यावरण विषयक अधिक गतीशील झाले. या बाबी विविध राज्ये विशेषकरून दक्षिण कोरीया सारख्या त्या देशावरून अधिक स्पष्ट होतात की जे औद्योगिक विकासात तर यशस्वी झालेत, परंतु त्या राज्यातील हवा, जमीन, तसेच जल संसाधनाचा जलद गतीने न्हास होत आहे. बांगलादेश तसेच बर्मा सारख्या देशांमध्ये व्यापार आणि औद्योगिकीकरण साठी केल्या जाणाऱ्या जंगल तोडीमुळे पूर, दूष्काळ आणि भूकम्पा सारखी नैसर्गिक संकटे येत आहेत.
- मुक्त अर्थव्यवस्थेच्या धोरणामुळे तिसऱ्या जगातील बहुसंख्य राष्ट्रे विकसीत देशांची कर्जदार होत आहेत. याचे प्रमुख कारण विकसीत देशांची सरकारे, खाजगी बँका तसेच आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील वित्तिय संस्थांद्वारे तिसऱ्या जगातील देशांना दिलेल्या कर्जाच्या परतफेडीसाठी आपली बाजारे विदेशी मालासाठी मुक्त करित आहेत. समकालीन नवीन अर्थव्यवस्थेचे दूशपरिणाम प्रत्येक देशांवर झालेले नाहीत. १९९८ च्या यु. एन. डी. पी. म्हटल्या प्रमाणे जगातील ३५८ अरबपतींची एकूण संपत्ती अशा देशांच्या एकूण उत्पन्नापेक्षा जास्त आहे ज्याची लोकसंख्या जगाच्या लोकसंख्येच्या २५ टक्के आहेत. अर्थातच या जागतिकीकरणाच्या

विळख्यात सापडलेल्या अर्थव्यवस्थेत प्रस्थापित श्रीमंत देशांच्या तुलनेत गरीब देशांची उपेक्षा अधिक गतीने होत आहे.

आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकाराच्या संवर्धन आणि सन्मानाकरिता काही उपाय :

- भारत, दक्षिण आफ्रिका, ब्राझील आणि चीन सारख्या देशांनी तिसऱ्या जगाचे प्रतिनीधीत्व स्विकारून त्यांच्या सर्व प्रकारच्या मानवाधिकाराच्या संरक्षणासाठी जागतिक पातळीवर प्रयत्न करावा.
- जागतिक वित्तीय संस्था ज्यामध्ये जागतिक व्यापार संघटना, आंतरराष्ट्रीय मुद्रा कोष सारख्या संस्थांचा समावेश होतो. या संस्थावरील विकसीत देशांची मक्तेदारी संपुष्टात आणून त्या संस्थांना सर्व समावेशक बनविण्यासाठी अविरत प्रयत्न करावे लागतील.
- तिसऱ्या जगातील देशांनी आपल्या प्रादेशिक संघटनांना अधिक बळकट करून एकमेकास सहाय्य करून आपआपली आर्थिक परिस्थिती सुधारण्यास प्राधान्य द्यावे.
- सर्व देशांच्या सर्व प्रकारच्या मानवाधिकाराच्या संवर्धन व सन्मानासाठी तिसऱ्या जगातील देशांनी एकत्र येऊन एकमुखाने विकसीत देशांच्या अरेरावीस उत्तर देण्यास सर्व आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक आणि धार्मिक पैलू लक्षात घेऊन सज्ज राहावे.

निष्कर्ष :

वर्तमान काळात ज्या जोमाने आंतरराष्ट्रीय व्यापारात वाढ होत आहे. त्याच जोमाने बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचा प्रभावही आंतरराष्ट्रीय संबंधावर वाढत आहे. परिणामतः बहुतांश विकसीत देशांकडून आपले हितसंबंध जपण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय पातळीवर स्विकारलेल्या मानवाधिकारांची पायमल्ली होत आहे. बहुराष्ट्रीय कंपन्यांच्या वाढलेल्या प्रभावामुळे कसे तिसऱ्या जगाला दंभिक आर्थिक विकासाचे दिवा स्वप्न दाखवून स्थितीवादी

राष्ट्रे या तिसऱ्या जगाचे सर्व प्रकारच्या मानवाधिकाराचे उल्लंघन करीत आहेत. हे काही मोजक्या उदाहरणासह स्पष्ट करण्याचा प्रयत्न शोध निबंधाच्या माध्यमातून केला आहे. वेळीच जर या प्रस्थापित राष्ट्रांचे घृणास्पद षडयंत्र लक्षात घेऊन तिसऱ्या जगातील देश आपले आपआपसातील तुच्छ विवाद, मतभेद विसरून सावधा झाले नाही, तर ही जगाचे नेतृत्व करण्याचे मिथ्या सोंग करणारी राष्ट्रे आपल्या निच राजनयाने या सर्व संपन्नेतेने नटलेल्या तिसऱ्या जगाचा किंबहुना पृथ्वीचा विनाश व घात केल्या शिवाय राहणार नाहीत.

संदर्भ सूची :

- १) इंदिरा गांधी राष्ट्रीय मुक्त विश्वविद्यालय, एम.पी.एस.-००२ अन्तरराष्ट्रीय सम्बंध-सिद्धांत एवं समस्याएँ पुस्तिका-२, फेब्रुवारी २००५. पृष्ठ १०५.
- २) Universal Declaration of Human Rights, Published by the united Nation Department of Information DPI/876/Rev.3-07-30950-May 2007-40M
- ३) उपरोक्त, इयू एम.पी.एस.-००२. फेब्रुवारी २००५. पृष्ठ १०७
- ४) उपरोक्त, इयू एम.पी.एस.-००२. फेब्रुवारी २००५. पृष्ठ १०७
- ५) उपरोक्त, इयू एम.पी.एस.-००२. फेब्रुवारी २००५. पृष्ठ ११०
- ६) उपरोक्त, इयू एम.पी.एस.-००२. फेब्रुवारी २००५. पृष्ठ ११२
- ७) मानवाधिकार शिक्षण प्रतिष्ठान, मानवाधिकार एक : परिचय. राजकमल प्रकाशन प्रा. लि. २००९, पृष्ठ २३५.
- ८) उपरोक्त, मानवाधिकार शिक्षण प्रतिष्ठान, पृष्ठ २३५.
- ९) उपरोक्त, इयू एम.पी.एस.-००२. फेब्रुवारी २००५. पृष्ठ ११४.

★ ★ ★

आजचा विद्यार्थी : दिशा आणि दशा

प्रा. अरविंद धनविजय, (मराठी विभाग)

एकविसावे शतक हे विज्ञानाचे, तंत्रज्ञानाचे युग आहे. त्याचप्रमाणे ते तिकेच स्पर्धेचे युग आहे. या स्पर्धेच्या युगात जो विद्यार्थी स्वतःला सिध्द करतो त्याच विद्यार्थ्यांची प्रगती होते. त्याच्यासाठी हे युग वरदान ठरत आहे. परंतु जे विद्यार्थी काही अपरिहार्य कारणास्तव स्वतःला सिध्द करू शकत नाही त्यांच्यासाठी हे युग व आजची शिक्षणपध्दती शाप ठरत आहे.

लहानपणापासूनच आपल्या बालबोध मनावर बिंबविले जाते की, 'बेटा तू मोठा झाल्यावर काय होणार?' तेव्हा बहुतेक सर्वांची अपेक्षा अशी असते की, मुलाने डॉक्टर, इंजिनियर, वकील, शिक्षक व्हावे आणि मग लहानपणापासून त्या दिशेने त्याचे प्रयत्न चालू असतात. परंतु त्या लहान निरागस मुलाला तू मोठा झाल्यावर एक चांगला नागरिक बनून दाखव किंवा चांगला समाजसेवक बनून दाखव असे कोणी विचारीत पण नाही आणि तसे बनण्यासाठी, घडवण्यासाठी कुणी प्रयत्न करायला पण लावत नाही.

विद्यार्थी देशतील मुले वर्गातील विषयांचा अभ्यास समजून घेण्यापेक्षा नुसते घोकंपट्टी करतात व पैकीच्यापैकी मार्कस् घेतात. परंतु त्यातले त्याने बऱ्याचअंशी काहीच समजून घेतले नसते व इथेच त्याची फसगत होते. असे करता-करता तो कॉलेजपर्यंतचे शिक्षण पूर्ण करतो व जीवनाचे, नोकरीचे मार्ग शोधण्यासाठी बाहेर पडतो. तेव्हा त्याच्या असे लक्षात आले की, अरे! आपण आत्तापर्यंत जे शिक्षण घेतले ते नुसते कुचकामाचे आहे, जीवन जगण्यासाठी, नोकरी मिळवण्यासाठी

हे शिक्षण तर बऱ्याचअंशी काहीच कामाचे नाही? इथून त्याच्या खऱ्या शैक्षणिक वाटचालीला खऱ्या अर्थाने सुरवात होते. त्याच्या समोर एक महत्वाचा पण गंभीर प्रश्न पडतो की, आत्ता करायचे काय ...?

काही विद्यार्थी प्रायव्हेट जॉब्सकरून त्यातच समाधान मानत खुष राहण्याचा प्रयत्न करतात. तर त्यातील काही विद्यार्थी स्वतःला सिध्द करण्यासाठी शेवटी खुप विचाराअंती स्पर्धा परीक्षेच्या तयारीला लागतो. स्पर्धा परीक्षेची तयारी करित असतांना ज्यांना वेळेवर योग्य मार्गदर्शन मिळून आर्थिकदृष्ट्या सक्षम असतात ते कोर्चींग क्लासेसच्या व डोनेशनच्या भरवशावर लवकर कुठे-ना-कुठे नोकरीवर लागून जातात. तर काही डॉक्टर, इंजिनियर, वकील, शिक्षक .. होतात. पण याची टक्केवारी खुप कमी आहे.

जी मुले स्पर्धेत उतरतात त्यांची संख्या करोडोच्या घरात आहे आणि शासन वेगवेगळे कारणे दाखवत जागा फक्त हजाराच्या आत काढतात. त्यातल्या त्यात बऱ्याच जागेवर सेटींग करून भ्रष्टाचार झालेला आपण पाहतो. तर मग आपणच सांगा जो विद्यार्थी प्रामाणिकपणे अभ्यास करतो व स्पर्धा परीक्षेची तयारी करतो त्या विद्यार्थ्यांचे काय होणार ?

वर्षामागून वर्ष येत-जात असतात. शासन थोड्या-थोडक्या जागा काढून विद्यार्थ्यांची समजूत काढत असते. त्यामुळे परिणामी स्पर्धा परीक्षेची तयारी करणाऱ्या मुला-मुलींचे वय वाढत जाते. परंतु नोकरी काही मिळत नाही. 'नोकरी नाही तो छोकरी नाही' अशा मानसिक अवस्थेतून ते मार्गक्रमण करत

असतात. इथुनच त्याच्या दयनीय अवस्थेला सुरुवात होते व त्याची अवस्था 'धोबी का कुत्ता ना घर का ना घाट का?' अशी होऊन नैराश्याच्या अवस्थेत जाते. अशाही नैराश्यात असणाऱ्या विद्यार्थी-विद्यार्थिनींची काम करायची इच्छा असते पण, शासन त्यांना त्यांच्या शैक्षणिक योग्यतेला शोभेल असे काम देतच नाही.

आता तुम्हीच सांगा भारत हा जगात सर्वात जास्त तरुण लोकसंख्येचा देश आहे. तरुणांच्या हाताला काम मिळेल तर त्याच्या तारुण्यपणाचा काही उपयोग आहे, पण जर तरुणांच्या हाताला कामच नसेल, शासनाच्या काही दुटप्पी धोरणामुळे तो जर बेरोजगार राहत असेल तर त्याच्या तारुण्यपणाचा काही उपयोग आहे का? भारत नुसते तरुण लोकसंख्येचा देश असून चालणार आहे का?

आता २०२० ला तर कोरोना ही जागतिक महामारी आली. सर्वसामान्य माणूव हवालदिल झाला, उद्योगधंदे बंद पडले, परिणामी जी.डी.पी. - २३.३ पर्यंत खाली आली. अनेक लोकांचे रोजगार हिरावल्या गेले. ते टिकून राहावे यासाठी सरकार पाहिजे तसे प्रयत्न करतांना दिसत नाही.

शेवटी सांगायचे तात्पर्य हेच की, आजची तरुण पीढी बेरोजगार झाल्यामुळे, महागाईने भरकटल्यामुळे देशात महामारी, लुटालुट, जाळपोळ, दंगे ... यांचे प्राबल्य खुप वाढले आहे. हे जर कमी करायचे असेल, देशाला महाशक्ती बनवाचे असेल तर शासनाने तरुण पीढीला नवीन-नवीन उपक्रमाद्वारे रोजगार कौशल्याचे शिक्षण देऊन त्यांच्या हाताला काम द्यावे. असे शासनाने केल्यास बेरोजगारांच्या हाताला काम मिळेल व तो समाधानी होईल. पर्यायाने उत्पादन वाढ होऊन देशाची प्रगती साधली जाईल.

अखंड

स्त्री पुरुषे सर्व कष्टकरी व्हावे ॥

कुटूंब पोसावे ॥ आनंदाने ॥ १ ॥

नित्य मुलीमुलां शाळेत घालावे ॥

अन्नदान द्यावे ॥ विद्यार्थीम ॥ २ ॥

सार्वभौम सत्य स्वतः आचरावे ॥

सुखे वागवावे ॥ पंगु लोकां ॥ ३ ॥

अशा वर्तनाने सर्वासुख द्याल ॥

स्वतः सुखी हाल ॥ ज्योजी म्हणजे ॥ ४ ॥

सर्वांचा निर्मीक आहे एक धनी ॥

त्याचें भय मनीं ॥ धरासर्व ॥ ५ ॥

न्यायाने वस्तूचा उपभोग घ्यावा ॥

आनंद करावा ॥ भांडू नये ॥ ६ ॥

धर्मराज्य भेद मानवान सावे ॥

सत्याने वर्तावे ॥ ईशासाठी ॥ ७ ॥

सर्व सुखी व्हावे भिक्षा मी मागतो ॥

मजुजा सांगतो ॥ जोती म्हणे ॥ ८ ॥

ज्योत्सना बारापात्रे

बी.कॉम-३

पती-पत्नी

- कल्याणी कुबडे, बी.ए. द्वितीय

जीवन जीने के लिये पती-पत्नी का एक दुसरेका सहयोग बहुत जरूरी है! बिना सहयोग के तरक्की की आशा नहीं की जा सकती है! बिना सहयोग के पत्नी को पती का सहयोग करना चाहिये जिस पत्नी के अंदर एसी भावना होती है उस पति का विकास अनवरत होता रहेगा !

जीवन सरल ढंग से चलता रहेगा अन्यथा विकास की गति धीमी हो सकती है! तब जीवन कुछ कष्टकारी हो सकता है! इसके लिये पति को भी पत्नी की सहयोग करता चाहिये जब दोनों का साथ बेहतर ढंग से होता है तब विकास की रफ्तार बहुत तेज होती है पति व पत्नी एक साईकील के दो पहिये होते है अगर एक पहिया पंचर है वही हाल पति व पत्नी रूपी पहियामें एक कमजोर साबित हुआ तो विकास को चलनिमें एक कमजोर साबित हुआ तो विकास की चलनिमें बहुत कांकार चलना पड सकता है! अतः आपसी समझसे जीवन की गाडी तेज भागती है.

पती को पत्नी के प्रति सही दुष्टिकोण रखना चाहिये! उस के आदर सम्मान में कमी नहीं आनी चाहिये! सही भावी के साथ सम्मान करते हुये उसकी बातो पति को पत्नी के प्रति नरम रवैया अपनाना चाहिये! हसमुख चेहरे के साथ पत्नी महोदया के साथ बात करने से ताजगी बनी रहती है! और आंतरिक तनाव से मुक्ति मिलती है तथा एक दुसरे के प्रति व्याप्त आशंका का समाधान हो जाता है! जब दोनो में किसी प्रकार की कोई आशंका नहीं बन पाती है तो एक सही समझ हमेशा जीवन का असली आनंद लेना है तो एक दुसरे की आलोचना से बचें तथा किसी कार्य की एक दुसरे की तारीफ समय समय पर करते रहना चाहिये!

ऐसा करने से कार्यकुशलता में भारी वृद्धि होती

है! एकाग्रता का भी आगमन होता है! पत्नी की भी पति की बातों की आलोचना करते रहना चाहिये! बात का बतंगड नहीं बनाना चाहिये मुहं नहीं फुलाये रहना चाहिये कि पति जो आयेगे मनाये तब मै मुस्कुराऊंगी! यह धारणा पत्नी को मन से निकालकर रखना चाहिये रूठिये ही नाही! रूठना मनाना प्रेम में चलता है लेकिन इतना न रूठे की माहिनो-माहिनोतक बात हो न सकें! यह रिश्तो में दरार पैदा करनेवाला बन जाता है! पति कहि से थका हारा आता है तो पत्नी को तुरंत अपनी फरमाईस नहीं करना चाहिये या घर की या बच्चो की इन सबसे बचना चाहिये इन सारी बातों को बाद में भी बताया जा सकता है पत्नी को पति के दिमागी बोझ को कम करने का प्रयत्न करना चाहिये ताकि आपसी रिश्तो मे सकारात्मकता बनी रहें! पत्नी को सदैव प्रेम न्योछावर करते रहना चाहिये! इन्हीं सारे गुणी का पति पर असर करता है! जान छिडकनेवाली पत्नी को अक्सर पति आँखो मे बिठाकर रखता है !

पति-पत्नी को पवित्र रिश्ते रखने के लिये आपसी सुलह समझोते से ठीक ढंग से चल सकता है! एक दुसरे को समझकर लने से रिश्ते में खटास नहीं आती है, एक नवजीवन देनेवाला होता है एक दुसरेपर भरोसा कर जीवन की गाडी को आगे खींची जा सकती है तभी यह पवित्र रिश्ता कायम किया जा सकता है अगर इसके विपरीत पति व पत्नी की भावना होती है तो वह रिश्ता नाजूक दौर से गुजर सकता है ! अंतः जिन्दगी को करीब से देखिये और समस्त दुरावा हटाकर पति-पत्नीको एक साथ रहकर जीवन यापन करना चाहिये ताकि जीवन मधुर बना रहे तभी जीवन के सौन्दर्य का आनन्द लिया जा सकता है और जीवन मंगलमय बनता है !

★ ★ ★

माता-पिता वंदन

देव मिले है धरतीपर
माता पिता के रूप
प्रभू सलामत रखना उनको
चाहै मुझे कष्ट मिले भरपूर !
कितना सहन किया दर्द उन्होंने
रखा खुशहाल हमें!
आज अगर वो कर्ज भूले हम
लानत है जीवन दान हमें!
इन देवो को दुःख देकर के
चैन कहा पर पाएगा !
कितना भी धन अर्जित करलो
सुख कभी न आएगा !
मेरी दौलत मेरे माँबाप है
इस दौलत पर मुझे गुरूर है!
क्या देव भेजे है धरती पर
ये देवों के भी देव हैं !
आरजू है प्रभूसे मेरी
जन्म जन्म मिले देव यही.
न मिले अगर ये देव मुझे
मिले नही मुझे जीवन कही.!!
- महेश पाटील, बी.कॉम २

पतझर

रिक्त हो रहीं आज डालियाँ, डरो न किंचित्
रक्त पूर्ण, मांसल होंगी फिर, जीवन रंजित !
जन्मशील है मरण, अमर मर मर कर जीवन,
झरता नित प्राचीन, पल्लवित होता नूतन !
पतझर यह, मानव जीवन में आया पतझर,
आज युगों के बाद हो रहा नया युगांतर!
बीत गए बहु हिम, वर्षातप, विभव पराभव,
जग जीवन में फिर बसंतआने को अभिनव!
झरते हों, झरने दो पत्ते, डरो न किंचित्
नवल मुकुल मंजरियों से भव होगा शोभिता!
सदियों में आया मानव जग में यह पतझर,
सदियों तक भोगोगे नव मधु का वैभव वर!

मूल्यांकन

आज सत्य, शिव, सुन्दर करता
नही हृदय आकर्षित
सभ्य शिष्ट औ' संस्कृत लगते
मन को केवल कुस्तित!
संस्कृति, कला, सदाचारों से
भव मानवता पीडित
स्वर्ण पींजडे में बंदी है
मानव आत्मा निश्चित !
आज असुन्दर लगते सुन्दर,
प्रिय पीडित, शोषित जन
जीवन के दैन्यों से जर्जर
मानव मुख हरता मन !
मुढ, असभ्य, उपेक्षित, दूषित ही
भू के उपकारक,
धार्मिक, उपदेशक, पंडित
दानी हैं लाक प्रतारक !
धर्म, नीति औ' सदाचार का
मूल्यांकन है जन-हित,
सत्य नहीं वह, जनता से जो
नहीं प्राण - संबंधित !
आज सत्य, शिव, सुन्दर केवल
वर्गों में हैं सीमित,
उर्ध्वमूल संस्कृति को होना
अधोमूल रे निश्चित !
★ ★ ★

स्व. मनोहरराव कामडी स्मृतीदिन

२७ ऑगस्ट

संस्थेचे संचालक मंडळ

कार्यकारी प्राचार्य आणि शिक्षक

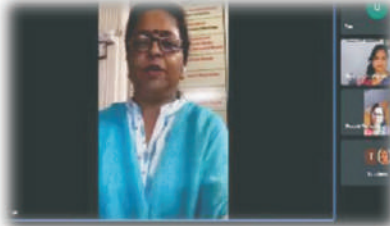
कार्यकारी प्राचार्य शिक्षक आणि
शिक्षकेतर कर्मचारी

कार्यकारी प्राचार्य आणि
शिक्षकेतर कर्मचारी

Online Guest Lecture on International Book Reading Day

Online Book Review Competition on International Book Reading Day.

Pledge on Independence Day

Flag Hosting on Independence Day

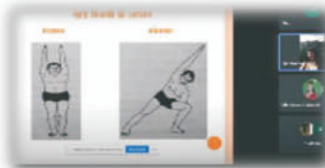
Conducting Faculty Development Programme

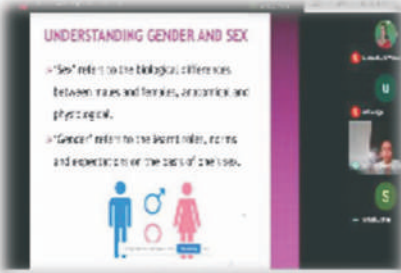
Conducting Faculty Development Programme

Organized Vivekanand Jayanti

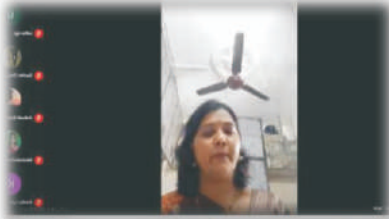
Organised online Guest Lecture on Yoga Day

Organized Webinar on Gender Sensitization

Organized Webinar on Student Development.

Organized webinar on Marathi Pandharwada

Organized 3 days Webinar on Future Generation Academicians

Webinar on Organized 3 days Webinar on Future Generation Academicians

Organized 3 days Webinar on Future Generation Academicians

Intercollegiate Rangoli Competition

Intercollegiate Mehendi Making Competition

Intercollegiate Flower Making Competition

Intercollegiate Power Point Presentation Competition.

Intercollegiate Poster Competition

Organized Book Exhibition

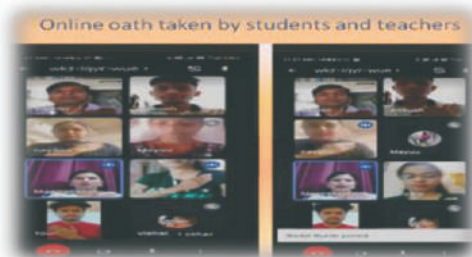
Online 14 days Personality Development Programme.

Online Lecture delivered in Personality Development Programme.

Collective Oath taken on Constitution Day

Terrorism and Violence Protest Day Conducted by NSS

Education Tour to Godazari

Education Tour to Godazari

Ph.D. Felicitation of Meenakshi Wasnik.

Poster and Slogan Competition on International Day against Drug Abuse.

Prize Distribution on Valedictory Program of YUVARANG

Prize Distribution on Valedictory Programme of YUVARANG

Women Cell Conducting Program.

Students Participation in Marathi Pandharwada.

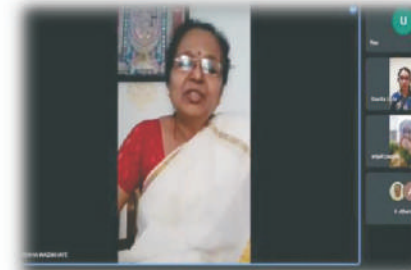
Students and Teachers Participating in Guest Lecture

Participation in Marathi Gaurav Diwas.

Webinar Conducted By English Department.

Valedictory program of Online Marathi Course (B.A.) Sem. II

विद्यापीठ गीत

या भारतात बंधुभाव नित्य वसू दे।

या भारतात बंधुभाव नित्य वसू दे।
दे वरचि असा दे।
हे सर्व पंथ-संप्रदाय एक दिसू दे।
मतभेद नसू दे॥६॥

नांदोत सुखे गरीब-अमीर एकमतानी।
मग हिंदु असो, ख्रिश्चन, वा हो इस्लामी।
'स्वातंत्रसुखा' या सकलांमाजि वसू दे।
दे वरचि असा दे॥१॥

सकळांस कळो, 'मानवता, राष्ट्रभावना'।
हो सर्वस्थळी मिळुनी 'समुदाय-प्रार्थना
उद्योगी तरुण वीर, शीलवान दिसू दे।
दे वरचि असा दे॥२॥

हा जातिभाव विसरुनिया एक हो आम्ही।
अस्पृश्यता समूळ नष्ट हो जगातूनी।
खळ-निंदका-मनीही 'सत्य-न्याय' वसू दे।
दे वरचि असा दे॥३॥

सौंदर्य रमो घर-घरांत स्वर्गी ज्यापरी।
ही नष्ट होऊ दे विपत्ती, भीती बोहरी।
तुकड्यास सदा सर्वदा सेवेस कसू दे।
दे वरचि असा दे॥४॥

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya

Dignitaries sharing the dais during the event.

‘AATMA Bahuddeshiya Shikshan Sanstha’ Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya’ and ‘Arts and Commerce Night College’ jointly organised a programme to commemorate death anniversary of its founder Late Manohar Rao Kamdi at the college premises, recently. The programme commenced with lighting of traditional lamp. The President Mahadeo Rao Kamdi, Secretary Yamuna Kamdi, members of the family, Yamuna Kamdi, Vaishali Kamdi, Mangesh Kamdi, Manoj Kamdi, Shri Dinesh Bhande, Deepali Bhande, Kavita Kamdi and Ashwini Kamdi were prominently present. The welcome address was given by the officiating Principal Dr Usha Sakure followed by Principal Dr Jagdish Hatwar of Night college. Guest of honour Dr Jayant Ganigedwar also spoke on the occasion. Harshad Umrekar, Prabha Dharmik and Harshad ‘Praspakar’ students of Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya, were elicited with memoros for their auspicious performance in academics. The programme was hugely attended by the retired teachers of the junior and senior college. The programme was compered by Prof Kavita Late and a vote of thanks was proposed by Prof Meenakshi Wasnik.

Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya

A guest addressing the students while others look on.

COMMERCE Department of Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya organised a guest lecture recently. Prasad Fadnavis, Director, Ved advisory Service Pvt Ltd, was the resource person. He spoke on ‘Prosperity Through Economical Planning’. Dr Randhir, HOD, Commerce was the chairperson of the programme. Dr Usha lakure, Officiating Principal presided over. Prof Nikhil Narlawar conducted the proceedings while Dr N H Dewani proposed a vote of thanks.

अहिल्याबाई होळकर यांच्यावर व्याख्यान

नागपूर : मनोहरराव कामडी महाविद्यालयाच्या इतिहास विभागातर्फे अहिल्याबाई होळकर यांनी स्त्री सशक्तीकरणाला दिलेली दिशा या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते. मुख्य अतिथी म्हणून महाविद्यालयाच्या इतिहास विभागप्रमुख प्रा. मंगला गोरे उपस्थित होत्या. अध्यक्षस्थानी प्रा. मालती राऊत तसेच प्राचार्य डॉ. उषा साकुरे व्यासपीठावर उपस्थित होत्या. मालती राऊत यांनी मध्ययुगीन काळातील संत कवयित्रीपासून इतिहासात पमर्थपणे नेतृत्व करणाऱ्या स्त्रियांच्या कर्तबगारीचा आडावा घेतला. संचालन यमना रेवतकर

TheHitavada
NAGPUR ■ Wednesday ■ September 25 ■ 2019

Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya

Speaker addressing the gathering as others look on.

IN MEMORY of 100th birth anniversary of Ananbhu Sathre, Manoharrao Kamdi Mahavidyalaya organised a guest lecture on behalf of Marathi Department at Conference Hall of the college. Dr. Prerna Chopde, Assistant Professor of Renuka Mahavidyalaya, was invited to address on the topic ‘Ananbhu Sathre: Ek Akash’. In her enlightening lecture, Dr Prerna Chopde gave a deep insight on Ananbhu Sathre’s major contribution in literature. The programme was compered by Prof Kavita Late. A vote of thanks was proposed by Prof Kavita Late. All the students and staff members were present in the programme.

देशोन्नती

नागपूर
बुधवार, दि. २५ सप्टेंबर २०१९

मनोहरराव कामडी महाविद्यालयात गांधीजींच्या विचारांवर व्याख्यान

A speaker addressing students during a lecture.

नागपूर : मनोहरराव कामडी महाविद्यालयात महात्मा गांधींच्या विचार विचारधारेवर अतिथी म्हणून ‘महात्मा गांधी - जन और जन’ या विषयावर व्याख्यान करण्यात आले होते. यावेळी अतिथी म्हणून मनोहरराव कामडी महाविद्यालयाच्या इतिहास विभागातर्फे अतिथी म्हणून प्रा. मंगला गोरे उपस्थित होत्या. अध्यक्षस्थानी प्रा. मालती राऊत तसेच प्राचार्य डॉ. उषा साकुरे व्यासपीठावर उपस्थित होत्या. मालती राऊत यांनी मध्ययुगीन काळातील संत कवयित्रीपासून इतिहासात पमर्थपणे नेतृत्व करणाऱ्या स्त्रियांच्या कर्तबगारीचा आडावा घेतला. संचालन यमना रेवतकर

स्वप्ना

नागपूर : मनोहरराव कामडी महाविद्यालयात महात्मा गांधींच्या विचार विचारधारेवर अतिथी म्हणून ‘महात्मा गांधी - जन और जन’ या विषयावर व्याख्यान करण्यात आले होते. यावेळी अतिथी म्हणून मनोहरराव कामडी महाविद्यालयाच्या इतिहास विभागातर्फे अतिथी म्हणून प्रा. मंगला गोरे उपस्थित होत्या. अध्यक्षस्थानी प्रा. मालती राऊत तसेच प्राचार्य डॉ. उषा साकुरे व्यासपीठावर उपस्थित होत्या. मालती राऊत यांनी मध्ययुगीन काळातील संत कवयित्रीपासून इतिहासात पमर्थपणे नेतृत्व करणाऱ्या स्त्रियांच्या कर्तबगारीचा आडावा घेतला. संचालन यमना रेवतकर

प्रसंगीय अर्थशास्त्र विभागाच्या स्वास्थ्यवर व्याख्यान

महाराष्ट्र बहुउद्देशीय शिक्षण संस्थेद्वारा संचालित मनोहरराव कामडी महाविद्यालयात वेद्ये समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने प्रसंगीय अर्थशास्त्र विभागाच्या स्वास्थ्य या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. यावेळी प्रमुख अतिथी म्हणून प्रा. डॉ. संगिता सोमवंशी, तर अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाच्या माजी समाजशास्त्र विभागप्रमुख प्रा. डॉ. उज्वला काकरे, प्राचार्य डॉ. उषा साकुरे व्यासपीठावर उपस्थित होत्या. यावेळी प्रा. सोमवंशी यांनी माहिती व संशोधनाच्या मुळात प्रसार माध्यमांची महत्त्वपूर्ण भूमिका आणि भावी विद्येवर होणारा परिणाम या बाबींवर मत व्यक्त केले. संचालन सुधांगी जावारे यांनी, तर आभारप्रदर्शन डॉ. घमुना रेवतकर यांनी केले.

मनोहरराव कामडी विद्यालयात व्याख्यानमाला

नागपूर, २५ सप्टेंबर
मनोहरराव कामडी विद्यालय अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने भारतीय करोडपणातील जीएसटीचा उपभोक्त्यांच्या उत्पन्नातील दुहेरी परिणाम या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. शिवाय महाविद्यालयात अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. कार्यक्रमाला प्रमुख अतिथी आणि वक्ते म्हणून सी. पी. अॅण्ड बेरार महाविद्यालयाचे माजी प्राचार्य के. ई. पाटील उपस्थित होते. त्यांनी आपल्या वक्तव्यातून भारतीय अर्थव्यवस्था आणि जीएसटीचा उपभोक्त्यांवर होणाऱ्या परिणामांवर विविध संदर्भासह प्रकाश टाकला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य उषा साकुरे होत्या. प्रास्ताविक अर्थशास्त्र विभागाचे प्रमुख गजानन पाटील यांनी केले. संचालन सुरवेत धनविजय तर आभार कविता लटे यांनी मानले.

पोस्टर स्पर्धेत बागडे, बन्सोड प्रथम

पोस्टरबांदी या विषयावर आयोजित पोस्टर स्पर्धेत डॉ. आंबेडकर महाविद्यालयाचे उमंग बन्सोड आणि वैश्वी बन्सोड यांनी प्रथम क्रमांकाचे पारितोषित पटकाविले. मनोहरराव कामडी महाविद्यालयात सामाजिक जन्मभूमी अभियानांतर्गत आंतर महाविद्यालयीन पोस्टर स्पर्धा नुकतीच पार पडली. स्पर्धेत दुसऱ्या क्रमांकाचे पारितोषिक सेवादल महाविद्यालय, नंदनवनचे दीपाती सातपुडे व अलिफा शेख यांनी तर तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक श्री निवेदन महाविद्यालयाच्या मनीषा बारापात्रे यांनी प्राप्त केले. प्रो.साहानवर पुरस्कार मनोहरराव कामडी महाविद्यालयाच्या सायली मामकाबाई यांना मिळाला. यावेळी पोस्टर वापर बंद करण्याबाबत उपस्थितांनी प्रस्ताव घेतला. यानंतर डॉ. उषा साकुरे यांनी विद्यार्थ्यांना

Dr. Usha Sakure
Off. Principal, Manoharrao Kamdi College, Nagpur
manoharraokamdi@gmail.com
Ph.: 9765800011

Deshsevak, Ganestheeth - 9881744031